

Scores rapportserie 2026:1

”Let’s have a chat about ChatGPT”

En studie om hur generativ AI har tagits emot, används och förstås inom akademien

Anna Jonsson och Charlotta Kronblad

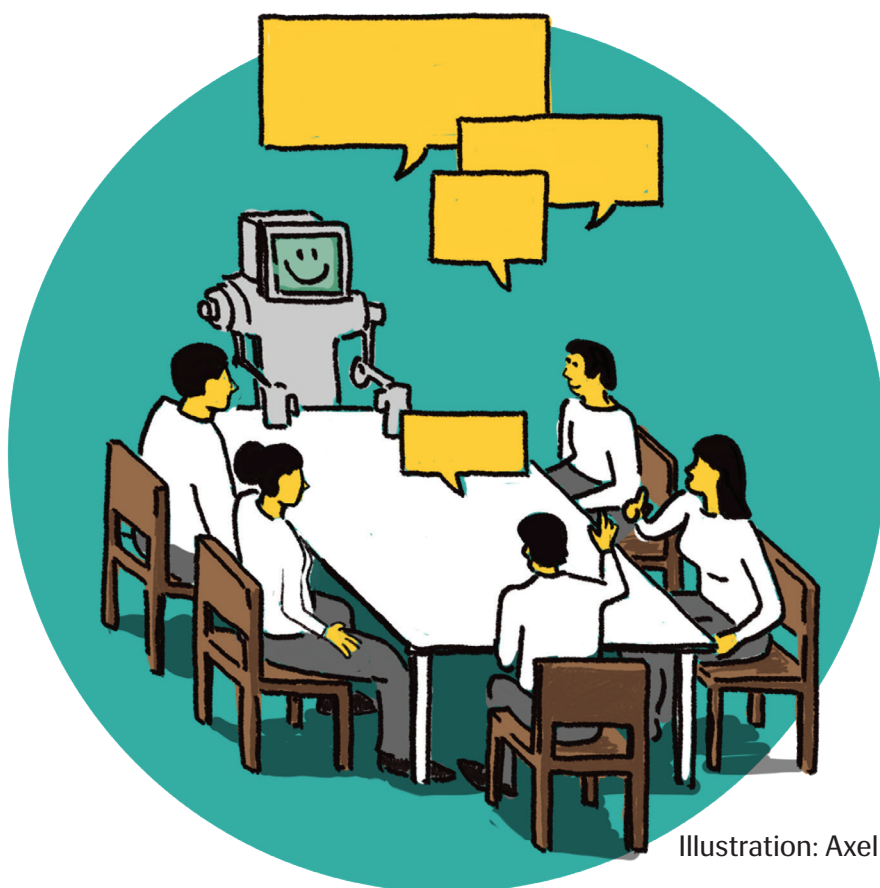


Illustration: Axel Brechensbauer

SCORE

STOCKHOLM CENTRE FOR
ORGANIZATIONAL RESEARCH

”Let’s have a chat about ChatGPT”

En studie om hur generativ AI har tagits emot, används och förstås inom akademien

Anna Jonsson och Charlotta Kronblad

Scores rapportserier 2026:1

ISBN 978-91-88833-33-4

Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor

106 91 Stockholm

www.score.su.se



”Let’s have a chat about ChatGPT”

En studie om hur generativ AI har tagits emot, används och förstås inom akademien

Anna Jonsson och Charlotta Kronblad

Förord

Denna rapport är skriven inom ramen för forskningsprojektet ”*Let’s have a chat about ChatGPT – A study of how private actors and chatbots are challenging the role of universities and (perhaps) influencing how we understand professional boundaries*”, som är finansierat av Handelsbankens forskningsstiftelser. Vårt syfte är att undersöka hur akademien, och specifikt företagsekonomiska institutioner, organiserar sig för att möta och skapa förståelse för ChatGPT, ett verktyg som bygger på generativ artificiell intelligens (GenAI). Vi vill förstå hur den nya teknologin tas emot av de företagsekonomiska institutionerna som sådana, men också på individuell nivå av ledning, administration, lärare och forskare. Ambitionen är att bidra till kunskap om hur den nya teknologin används inom undervisning och forskning, samt om, och hur, den påverkar de roller och uppdrag som akademien har i samhället.

Rapporten presenterar resultat från en explorativ intervjustudie där vi har samtalat med personer på såväl strategisk som operativ nivå vid fyra olika lärosäten med inriktning på företagsekonomi under perioden december 2024 till augusti 2025. Den strategiska nivån omfattar rektorer, prefekter, studierektorer och andra institutionsansvariga, medan den operativa nivån omfattar lärare och forskare på olika nivåer och där vårt urval omfattar personer på såväl professors-, docent-, doktors- som doktorandnivå.

Våra intervjustudie, där vi har samlat in röster och reaktioner, visar att GenAI redan har medfört stora förändringar för hur forskning och utbildning bedrivs – och i viss mån också förstås – vid de företagsekonomiska institutionerna. Synen på kunskap och lärande utmanas, och påverkar såväl examinationsformer i utbildningen som etablerade praktiker inom forskningen (DN 2025a, b). Utvecklingen av såväl tekniken som användningen av densamma är oerhörd snabb, och sedan vi genomförde våra intervjuer har antalet initiativ i form av såväl interna som externa workshops, föreläsningar, böcker, nyhetsartiklar strömmat till. Internt inom akademien har det även tillkommit olika former av riktlinjer och policydokument kopplat till såväl undervisning och forskning. De praktiker som vi presenterar i denna rapport riskerar därför med viss sannolikhet snabbt bli daterade, men vi ser ändå ett värde i att bidra till en sorts *snapshot* i tiden. Det erbjuder också en möjlighet att blicka tillbaka, och en förståelse för akademins initiala reaktioner på mötet med den nya teknologin. Medan tidigare studier beskrivit den nya teknologin med dystopiska termer och som källan till ”den största vetenskapliga krisen någonsin” (t.ex. Sabel & Larhammar 2025; DN 2025c), har andra pekat ut en mer utopisk bild och som en möjliggörare för effektivitet och att ökad forskningskvalitet och pedagogisk utväxling (t.ex. Sadallah et al. 2025; SU 2025). Vår rapport presenterar en något mer nyanserad, eller mångfacetterad, förståelse av konsekvenserna av den nya teknologin – och behovet av ett reflexivt förhållningssätt.

Vi vill tacka alla som har ställt upp med sin tid och delat med sig av sina funderingar kring vad den nya tekniken betyder för dem idag och vad den kan komma att innebära för akademien i framtiden. Intervjuerna, som snarare kan beskrivas som en sorts reflekterande samtal, har varit otroligt inspirerande; nya frågor och insikter har vuxit fram genom en sorts reflexiv dialog som

vittnar om ett stort behov att prata om denna teknologiska utveckling. Vi anser det viktigt att lyfta fram just detta – en mångfald av reflektioner och funderingar om den digitala teknologin och dess tänkbara konsekvenser, inte minst eftersom dessa samtal i sig kommer att påverka synen på teknologin och hur vi tar den till oss framöver. Vi vill också rikta ett tack till de forskare vid SCORE som har bidragit med värdefulla synpunkter till tidigare utkast av denna rapport.

Stockholm och Göteborg, 2026-01-28

Anna Jonsson & Charlotta Kronblad

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	2
SAMMANFATTNING	6
INTRODUKTION	7
<i>Syfte och frågeställningar</i>	8
<i>Disposition</i>	8
GENAI OCH DESS KONSEKVENSER FÖR AKADEMIN	9
<i>AI och GenAI – teknologier med stor samhällspåverkan</i>	9
<i>Akademins roll och uppdrag – i förändring och över tid</i>	12
<i>Företagsekonomi i Sverige – ämnets utveckling och fokus på att ”produktion”</i>	13
<i>Forskningsläget: Hur GenAI och akademien (hittills) har studerats</i>	14
METOD OCH MATERIAL	17
<i>Beskrivning av de institutioner som ingår i studien</i>	17
<i>Datansamling och analys</i>	18
ORGANISERING FÖR ATT FÖRSTÅ OCH MÖTA GENAI	20
<i>Omfamnande praktiker: Att organisera för GenAI</i>	21
<i>Avfärdande praktiker: Att organisera sig ifrån GenAI</i>	23
ANVÄNDNING AV GENERATIV AI I DET DAGLIGA ARBETET	25
<i>Undervisning: Nya metoder för lärande</i>	25
Att begränsa studenternas användning och examinera på nya sätt	25
Att lära ut och använda GenAI i undervisningen	26
Sätt som lärare använder GenAI på i utbildning	28
<i>Forskning: Nya sätt att se på produktion och publicering</i>	28
Att använda GenAI i forskning	28
Att begränsas i sin forskningsanvändning	30
Sätt som forskare använder GenAI	30
Syntes: GenAIs roll inom utbildning och forskning	31

REFLEKTIONER OM TÄNKBARA IMPLIKATIONER AV GENAI	33
<i>Från kunskapsförmedling till ett reflexivt lärande</i>	33
Från konsten att checka av kunskap till att utveckla ett kunnande	33
Från fusk till fokus – om att förhålla sig till ett nytt sätt att lära	34
<i>Risk för överproduktion av forskning och ohe(der)liga allianser</i>	36
”Vi är vad vi mäter”	36
Blinddating eller ”Vem tar vem?”	37
<i>Akademins roll i samhället – möjligheter och utmaningar med ett nytt sätt att kunskapa</i>	39
En kamp om kunskap och kompetenser	39
Nya samarbeten, nya plattformar - när gränser mellan det privata och offentliga suddas ut	40
SLUTSATSER OCH LÄRDOMAR	42
<i>Avslutande reflektion</i>	43
REFERENSER	46

Sammanfattning

Artificiell intelligens (AI) har under flera decennier haft, och kommer fortsatt att ha, en stor inverkan på samhällsutvecklingen. Den snabba framväxten av generativ AI (GenAI) har dock inneburit ett särskilt skifte, där lanseringen av ChatGPT hösten 2022 blev en vändpunkt. Genom sitt användarvänliga gränssnitt fick ChatGPT ett globalt genomslag och drev på en teknikutveckling utan motstycke.

Denna rapport bygger på ett forskningsprojekt med syfte att förstå hur företagsekonomiska institutioner på svenska universitet har reagerat på och organiserat sig för mötet med GenAI. Genom nedslag i form av intervjuer på strategisk och operativ nivå vid fyra svenska lärosäten har vi studerat hur ChatGPT och liknande teknik förstås och används inom undervisning och forskning.

Gemensamt för lärosätena var att teknologin initialt uppfattades som ett problem, särskilt kopplat till studenternas användning, vilket väckte oro för fusk och rättssäker examination. Med tiden har dock synen förändrats. De intervjuade uttryckte att de inser att utvecklingen inte går att förhindra, utan måste hanteras konstruktivt. Många ser nu GenAI som ett stöd för kreativitet, pedagogisk innovation och forskningsutveckling – ofta som resultat av egna experiment snarare än institutionella initiativ. Resultaten visar dock att tillämpningen varierar både på ett institutionellt och individuellt plan, vilket inte sällan kan förklaras av ett personligt intresse.

Våra intervjuer pekar på att det inom utbildningen har inneburit ett ökat intresse för – eller behov av – reflexivt lärande för att bidra till och säkerställa studenternas kritiska förhållningssätt till tekniken. Inom forskningen är bilden mer splittrad. Vissa av de vi intervjuade upplevde att GenAI underlättar arbetet, medan andra varnade för negativa konsekvenser. En central oro gäller att tekniken kan driva fram en överproduktion av vetenskapliga texter där GenAI både skriver och läser, vilket riskerar att urholka forskningsprocessens kvalitet och i förlängningen också forskarens legitimitet. Frågan kopplas också till funderingar kring karriär och förväntan på forskarrollen.

Vår studie indikerar också att tidiga diskussioner kanske har riktat vårt fokus fel: Medan vi varit upptagna med att stävja studenternas användande av GenAI, har vi förbisett hur teknologin riskerar förstärka redan osunda praktiker och processer även inom forskningen. För att styra oss i rätt riktning behöver vi rikta om vårt fokus och diskussioner åt detta håll, och fråga oss vad det innebär att vi använder GenAI inom forskningsproduktion och forskningsprocesser och hur vi kan stävja de motiv, logiker och praktiker som leder oss i fel riktning.

Introduktion

Digitaliseringen, och speciellt utvecklingen av artificiell intelligens (AI), har omformat samhället i grunden, och påverkar på olika sätt olika praktiker, professioner, och organisationer (t.ex. Schwab 2017; Häggström 2023). Medan näringslivet redan har påbörjat en anpassning, och i viss mån en omställning (jfr Hagberg m.fl. 2017; Kronblad 2020; Pemer 2021), har akademien varit relativt senfärdig. En möjlig förklaring är att vi forskare kanske har varit alltför upptagna med att studera ”de andra” och vad som sker ”där ute” (jfr Alvesson 2003), och därmed förbisett att dessa förändringar faktiskt också påverkar oss själva och organiseringen av akademien.

Men med OpenAIs lansering av ChatGPT i november 2022 ritades kartan om. Utvecklingen av AI-teknologi och den hastigt ökade implementeringen av verktyg som bygger på generativ AI (GenAI), förändrade på kort tid synen på hur kunskap skapas, distribueras och konsumeras (Stokel-Walker 2022). Inom näringslivet såg vi hur företag nästan omedelbart anammade tekniken, och delvis utvecklade egna lösningar – för att möta både sina kunders, men också sina egna talangers behov och förväntningar. Det såg vi även bland studenter, vilket mer eller mindre tvingade akademien till reagera och organisera sig för, att möta och förstå den.

Eftersom GenAI-verktygen erbjuder vem som helst möjligheten att generera texter, som kan misstolkas som både mänskliga (dvs. texter skrivna av en människa) och akademiska (dvs. skrivna på ett sätt som kräver en akademisk utbildning), ställs akademien inför nya frågor. Utvecklingen drev snabbt på en diskussion om synen på hur vi ska examinera studenter (DN Debatt 2025 a, b), eftersom tekniken gör det nästintill omöjligt att veta om det är studenterna eller en maskin som har genererat texten som lämnats in. Tekniken utmanar således rådande normer och praktiker, både vad gäller synen på idégenerering och att producera text, och hur vi säkerställer att studenter inte bara har tagit till sig av den kunskap vi förmedlar, utan också förstår vad kunskap betyder.

Vi befinner oss i en unik, och alltså pågående, situation där nya teknologin har drivit akademien till en reaktion. Vi anser därför att det är viktigt att fånga in röster under tiden förändringen pågår. Det är många som funderar på vad det nya innebär för dem som undervisande lärare och forskare, samt för akademien i stort. För oss blev det stora intresset för GenAI inom akademien särskilt tydligt under sommaren 2025 då vi deltog i två internationella forskningskonferenser (European Group for Organizational Studies i Aten och Academy of Management i Köpenhamn). På dessa konferenser noterade vi ett ökat intresset för frågor om hur GenAI påverkar akademien rent praktiskt, men också hur teknologin påverkar våra föreställningar om lärande och kunskap. Att bidra till en förståelse om hur frågorna förstås och tas emot i en svensk kontext kommer bli intressant att jämföra med andra länder. I takt med en ökad internationalisering, och därmed ökad konkurrens, kommer också frågan om hur GenAI tas emot och förstås ha stor betydelse.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna rapport utveckla en förståelse för hur GenAI förstås och tas emot av akademien, och särskilt de institutioner och personer som arbetar med att utbilda och forska inom företagsekonomi. De frågor som vi ställer oss i projektet är:

- Hur har svenska institutioner inom företagsekonomi organiserat sig för att möta och förstå GenAI?
- Hur används GenAI av lärare och forskare inom företagsekonomi, och vad innebär detta för deras utbildning och forskning?
- Vad innebär den nya teknologin för förståelsen akademins roll och uppdrag?

I den här rapporten kommer vi dels presentera hur GenAI används inom företagsekonomi på svenska universitet och mer specifikt hur de företagsekonomiska institutionerna har valt att organisera sig för att möta och förstå den nya teknologin. Vi lyfter även fram reflektioner kring vad tekniken kan, eller kan riskera, medföra och innebära för akademien. Reflektionerna handlar framför allt om synen på såväl professionella roller och kunskapsinstitutioner, när intelligens kan betraktas som något artificiellt, och när den teknologiska förändringen drivs fram av privata aktörer som till exempel Open AI (jmf Hao 2025).

Vi hoppas att vår rapport kan bidra till ett initierat samtal om GenAI inom akademien. Att vi kan förflytta diskussionen från de antingen utopiska eller dystopiska framtidsscenarier som ofta lyfts fram – till att diskutera om synen på inte bara kunskap utan också akademins roll samhället har eller kommer att förändras genom den breda användningen av GenAI. Detta inte minst eftersom forskningen pekar på att hur vi pratar idag om AI idag kommer påverka ett framtida användandet (jmf Beckert 2021 om ”tänkbara framtider”).

Disposition

Rapporten är strukturerad enligt följande. I nästa del redogör vi kort för hur AI och GenAI kan förstås och hur tekniken fungerar. Därefter ger vi en kort redogörelse för akademins roll och uppdrag i samhället, och hur detta har utvecklats över tid. Särskilt fokus är på utvecklingen av hur företagsekonomisk utbildning och forskning är organiserat, och som är den kontext som vi valt att studera. Härfter presenterar vi en litteraturoversikt om hur GenAI hittills, har diskuterats inom ramarna för akademien. Efter detta följer ett metodavsnitt, där vi beskriver tillvägagångssättet för vår studie, det vill säga urval av intervjupersoner, och hur vi har genomfört och analyserat våra intervjuer. Härfter presenterar vi våra resultat. Vi inleder med att redogöra för lärosätenas initiala reaktioner på teknologin: hur de organiserat sig för att möta den, följt av en redogörelse för hur GenAI faktiskt används idag inom utbildning och forskning. Efter detta presenterar vi sammanställningar och analyser av de reflektioner som intervjupersonerna har haft och diskuterar vad GenAI kan betyda för akademien i framtiden. Dels handlar om den övergripande synen på hur GenAI kan utmana, eller bidra till, lärande, och dels hur detta påverkar akademins roll i det omgivande samhället. Vi avslutar vår diskussion genom att resonera om hur akademien är en del av ett större ekosystem för lärande, och ger också förslag på framtida forskningsfrågor.

GenAI och dess konsekvenser för akademien

I det här avsnittet kommer vi kort redogöra för vad AI och GenAI innebär. Att ha en god förståelse för teknologin och hur den fungerar är avgörande för att kunna prata om möjligheter, risker och implikationer på ett initierat sätt. Därefter redogör vi för den akademiska kontexten, hur synen på akademins roll och uppdrag i samhället har utvecklats över tid – och särskilt synen på företagsekonomi som akademiskt ämne och profession. I en avslutande del presenterar vi en ögonblicksbild vad gäller det aktuella forskningsläget om hur GenAI, hittills, har diskuterats inom ramarna för akademien i stort.

AI och GenAI – teknologier med stor samhällspåverkan

Den digitala omvandlingen av samhället har drivits fram av en rad olika digitala teknologier. Det har handlat om allt från smartare informations- och kommunikationsteknologier, om automatisering, robotik, till plattformsekonomier och virtuella världar, och på senare tid har utvecklingen främst kommit att handla om AI och GenAI. AI kan förenklat beskrivas som en teknologi som medför att maskiner kan utföra uppgifter som normalt kräver mänsklig intelligens — till exempel att förstå språk, känna igen bilder, lösa problem, fatta beslut eller lära sig av erfarenhet. Det som maskinen kan göra är så pass likt den mänskliga förmågan att vi kallar det för intelligens (Berente et al. 2021).

Trots att det under senare år varit en extrem AI-hype, är teknologin som sådan inte ny, utan AI-utvecklingen började redan på 1950-talet, när forskare som Alan Turing och John McCarthy började utforska idén om tänkande maskiner. Från denna tid kommer också Turingtestet, ett tankeexperiment som Turing tog fram som går ut på att bedöma när maskinen har nått en nivå av ”verklig” intelligens. Testet går ut på att en människa kommunicerar med både en annan människa och med en dator, utan att veta vem som är vem. Om personen inte kan avgöra vilken som är datorn, sägs datorn ha visat tecken på verklig, eller mänsklig intelligens (Pinar Saygin et al. 2020). Turingtestet kan fungera som en filosofisk och teoretisk grund för att diskutera vad artificiell intelligens är och vad det egentligen innebär för en maskin att ”tänka”. Sedan 2000-talet har AI gjort stora framsteg tack vare allt snabbare datorer, big data och maskininlärning. Idag används AI i allt från självkörande bilar och röstassistenter till medicinsk diagnostik och rekommendationssystem.

På senare tid har en del forskare opponerat sig mot begreppet ”artificiell intelligens” och menar att det gör att vi feltolkar vad maskinerna är, och vad de producerar. Begreppets konnotationer kan alltså leda oss i fel riktning. Elena Esposito är en av dessa forskare. I boken ”*Artificial Communication*” (2022) argumenterar hon för att vi borde prata om artificiell kommunikation istället för intelligens, eftersom det vi får ut är information, och inte kunskap. Eftersom maskinen de facto inte har någon intelligens, men väl en förmåga att skapa och förmedla ett svar, så vore kommunikation en bättre beskrivning än intelligens, vilket också skulle innebära

att agensen och ansvaret för kommunikationen tydligare förläggs hos den som använder och drifftar systemen.

Det senaste tillskottet i den digitala utvecklingen är AI med generativa förmågor, så kallad generativ AI, ofta förkortat GenAI. Utvecklingen bygger på en kombination av allt mer avancerad teknik för maskininlärning, en ofantlig tillgång till data, och en enorm utveckling av processorkraft (Berente et al. 2021). Men det var egentligen inte den teknologiska utvecklingen, utan designen av ett enkelt och användarvänligt verktyg, som skapade möjligheten för en global implementering. GenAI fick nämligen sitt enorma genomslag efter att OpenAI lanserade det användarvänliga verktyget ChatGPT i november 2022. Med detta verktyg har kraften i GenAI gjorts tillgänglig för i stort sett vem som helst (Kronblad et al. 2024). Bara sedan förra året (2024) har GenAI användningen bland svenskar ökat med 48% och idag används GenAI av en tredjedel av den vuxna befolkningen, och bland de yngre (16-24 år) ligger användningen på två tredjedelar (DN 2025d)

GenAI skiljer sig från tidigare digitala teknologier och former av AI genom att den kan skapa helt nytt innehåll, exempelvis text, bilder och kod, baserat på träningsdata och avancerade språkmodeller (Large Language Models - LLMs). Textbaserade verktyg, såsom ChatGPT, Claude eller Gemini, fungerar genom att analysera och förutse ordsekvenser, vilket gör det möjligt att generera sammanhängande och kontextanpassade svar på användarens frågor och instruktioner. Teknologin fungerar genom att verktygen, på basis av den prompt som användaren ger den, dyker ner i en vill språkmodell där den letar fram data att sätta samman till ett komplett resultat, som svarar mot prompten. I detta system sätts enskilda ord samman till meningar baserat på vilka ord som är mest matematiskt sannolika att förekomma tillsammans, givet den instruktion som står i den prompt som användaren försett systemet med (Holmström & Carroll 2024).

Det är vanligt att prata om felaktigheter i resultatet med begrepp såsom ”hallucinationer” men detta språkbruk riskerar att leda våra tankar i fel riktning. Här handlar det nämligen inte om att teknologin gör fel, utan den gör precis det den ska – tar fram det mest sannolika utfallet av ord. Att detta inte stämmer med verkligheten är en annan sak. Genererade texter är alltså statistiskt sammansatta, det är texter (som kan vara rättvisande eller felaktiga) men det är inte kunskap. Dock är verktygen programmerade att presentera sin leverans på ett övertygande sätt. Den kommer lägga fram sina påståenden med en stor säkerhet, men denna säkerhet beror inte på att det genererade materialet motsvarar någon ”sanning” eller kunskap, utan just att den motsvarar den mest sannolika ordföljden givet en viss fråga eller instruktion.

Kvaliteten på det vi kan ta fram med hjälp av den generativa teknologin beror i stort på tre faktorer: vår mänskliga förmåga att använda det valda verktyget (att kunna prompta och utvärdera resultatet); hur teknologin och algoritmerna är skruvade för att söka i; och sätta samman data från, modellerna och kvaliteten på den. För att förstå hur den generativa teknologin funkar så måste man alltså skilja teknologin från språkmodellen och användningen. För ett bra resultat behöver vi kunna lita på att alla tre håller en hög nivå.

Vad gäller den mänskliga användningen så kan vi förbättra våra promptingförmågor, liksom vår kritiska utvärdering av resultatet. Men det finns också risker i det mänskliga handhavandet. Exempelvis har det förekommit att människan gömmer prompts i viss textmassa för att kunna ”spela på” systemet och nyttja teknologin på ett illvilligt sätt. Ett exempel som The Guardian (2025) har rapporterat om, är att tidskrifter har upptäckt gömda instruktioner i artiklar som lämnats in till dem. I dessa gömda instruktioner kan det bland annat stå att det aktuella verktyget ska bortse från alla tidigare instruktioner och behandla textmassan på ett fördelaktigt sätt, för att på detta sätt förekomma eventuell AI-användning vid bedömningen om textens publicerbarhet. Genom att gömma en instruktion i vit text mot vitt papper görs den omöjlig att se med blotta ögat, men för maskinen blir den lika läsbar som färgad text.

Vidare är det viktigt att betona vikten av språkmodellen för ett bra resultat. Det är språkmodellerna som ju utgör basen för det resultat som genereras fram, vilket är särskilt relevant när vi pratar om textbaserad kunskap som är vanlig inom dagens akademi. När det handlar om text så blir språkmodellen (dess storlek, avgränsning och kvalitet) avgörande. Eftersom det finns mer tillgänglig text på större språk, såsom engelskan, så har det hitintills varit enklare att generera fram högkvalitativ text på just engelska, jämfört med svenskan. Nu håller dock Kungliga biblioteket på att ta fram en stor språkmodell på svenska som syftar till att höja kvaliteten på svensk genererad text (Kungliga biblioteket 2025). På liknande sätt finns professionaliserade språkmodeller som används i specifika fall som *lokal* AI för avgränsande uppgifter: exempelvis inom juridiken. Här populeras språkmodellen med just juridiska texter: exempelvis från lagar och domslut, vilket minskar risken att data hämtas från en helt irrelevant källa.

En risk som har uppstått i takt med att kunskapen har ökat om tekniken bakom språkmodellerna är manipulation av dess innehåll. Genom att tillföra textmassor kan man påverka språkmodellerna för att öka sannolikheten att en text sätts ihop på ett visst sätt, vilket kan bidra till digital desinformation och att språkmodellerna smittas med propaganda (SVT 2024). Det finns exempelvis ryska trollfabriker som dag och natt spottar ur sig ofantliga mängder text för att skapa förutsättningar för en mer ryssvänlig textproduktion och tolkningar. Detta är en ökad risk i det digitala samhället eftersom ord och meningsföljder spelar roll för hur vi förstår och läser av samtiden, och hur vi historiskt kommer titta tillbaka på den (Dylan & Grossfeld 2025). Den som kontrollerar språket, kontrollerar också tanken (Orwell 1948). Detta är viktigt då nya studier av våra beteenden visar att GenAI i stort sett har ersatt vårt sökande efter kunskapskällor för att själva skapa oss en insikt (Internetstiftelsen 2025). Världen som GenAI presenterar för oss blir således den representation av verkligheten som vi får.

Inom den akademiska kontexten pekar massmedia på nya risker med GenAI, exempelvis att vi överöses av falska, massproducerade och AI-genererade forskningsartiklar (DN 2025c). Om allmänheten sätter sin tilltro till falska råd som sprids (såsom vetenskap) online riskerar det att skapa vanföreställningar och leda till en misstro till vetenskapen. Dessutom riskerar vi en överproduktion av genererade forskningsartiklar som utarmar arbetsresurser, exempelvis vad gäller publiceringsprocessen, där forskare granskar varandras arbete genom *peer review*, som riskerar bli översköljt av en kraftigt ökad mängd artiklar. Den ökande GenAI-användningen är

också utmanande från ett miljömässigt perspektiv. För att kunna använda teknologin, för processorkraft och för att hanterat och spara allt skapat material står vi inför ett ökande behov av serverhallar, som i sin tur behöver enorma mängder el för processorkraften, och för att kyla ner hårdvaran (SVT 2025). När vi genererar fram ett resultat så finns det alltså en stor miljökostnad kopplad till vårt arbete som vi oftast inte pratar om.

För att prata om GenAI i en akademisk kontext är det viktigt att förstå att den generativa teknologin inte endast är textbaserad utan också kan användas för att generera fram bilder och rörligt videomaterial, eller för att ta fram modeller, ritningar och beräkningar. Alla dessa tillämpningar har en bäring för akademien och för forskningsproduktion och kunskaps-spridning. Men hur ser då den akademiska kontexten ut, som nu exponeras för denna starka förändringskraft? Vad är det som är typiskt för akademien, och för det företagsekonomiska ämnesområdet, som gör att mötet med den generativa teknologin blir så utmanande? Detta ska vi utreda i nästa stycke.

Akademiens roll och uppdrag – i förändring och över tid

Förenklat kan man säga att akademien utgörs av platser och institutioner för kunskapsutbyte där människor samlas för att lära, och för att utveckla tankar och teorier (Östling 2024; Ekberg & Söderberg Widding 2025). I ett västerländskt perspektiv har akademien spelat en viktig roll för både samhällets och industrins utveckling. Institutioner för högre utbildning har i tusen år, etablerats i strategiskt utvalda städer, där de enskilda lärosätena har utvecklats med varandra som speglar och förebilder.

Över tid har dock akademins roll i samhället skiftat. I akademins utveckling märks ett skifte från en initialt muntlig tradition, med lärare som läste texter innantill för studenterna, och ett fokus på muntliga seminarier och försvar, till dagens mer textbaserade studier, med kurslitteratur för egen inläsning och skriftliga tentamina (Östling 2024). Inom forskningen har en global ordning växt fram baserat på en etablerad vetenskaplig metod med publikation av forskningsartiklar. Det samlade kunskapsläget kan förstås genom en läsning av det som finns publicerat på området.

Nu ser vi dock ett nytt skifte i den akademiska traditionen med geopolitiska förtecken. Särskilt i USA har den fria forskningen alltmer kommit att ifrågasättas, och att ett vetenskapsförakt breder ut sig (Strannegård 2025). Denna utveckling har alltså skett samtidigt som den digitala transformationen utmanar akademien. Detta betyder att vi befinner oss i ett mellanläge där akademien utmanas från olika håll (både geopolitiskt och teknologiskt) samtidigt som vi befinner oss i en tid där de akademiska värdena kanske aldrig har varit lika viktiga för att bibehålla fungerande, och fredliga, demokratier. Det i sig medför ett behov av att diskutera vad teknologins insteg och inflytande i akademien faktiskt betyder och om det spelar någon roll att vi befinner oss i ett maktskifte från publika kunskapsinstitutioner till privata företag (och där dessa privata företag sällan kommer från en europeisk kontext).

I Sverige har akademins roll utvidgats från att vara en aktör med ansvar för undervisning och lärande till att också bli och vara en kunskapsproducent i samverkan med samhället (Grafström et al. 2021). Även om en del menar att samverkan kan förstås som en självklar del av akademins uppgift och finns med både i möte med studenter och i den forskning som bedrivs, så har kraven på att forskare ska samverka med det omgivande samhället ökat under de senaste decennierna och är något som beskrivs som något mer än ”bara” det som beskrivs som den tredje uppgiften (Benner & Sörlin 2015; Widmalm 2016). Förändringen bottnar i ett institutionellt skifte inom högre utbildning, där den politiska, offentliga och privata sektorn i allt högre grad har utövat tryck på lärosätena att engagera sig i kunskapssamverkan med andra samhällsaktörer (Pinheiro et al. 2014). I jämförelse med den förändring som denna studie fokuserar på, så har tidigare krav på förändring främst kommit från politiskt håll – inte från teknologi pådriven av privata aktörer, eller för den delen den breda allmänheten som vill och kan använda GenAI.

Även om akademins roll har förändrats över tid, beskrivs den ofta som samhällets ”kunskapsproducent” (Jonsson et al. 2021). Detta synsätt har dock delvis förändrats i takt med ett ökat fokus på att kunskapsproduktion bör ske i samverkan med andra aktörer i samhället, vilket återspeglas i begrepp som integrerad vetenskap, Triple Helix och transdisciplinär forskning (Klintman et al. 2022). I det ligger förståelsen om att ingen aktör ensam kan förstå och lösa vår tids komplexa samhällsproblem, och att alla behöver bidra med sin kunskap och kunskande. Samtidigt visar studier att synen på vad som betraktas som kunskap och hur denna skiljer sig från begreppet vetenskap och vetenskaplig kunskap inte alltid är så tydlig i dessa sammanhang (Jonsson et al. 2022). Denna utveckling går hand i hand med en tilltagande styrning av akademien, inte minst i Sverige, och som kan ses som ett sätt att svara upp på andra samhällstrender som en ökad internationalisering och därmed också ökad konkurrens mellan olika lärosäten (Ahlbäck Öberg et al. 2016; Wedlin & Pallas 2017a). Här finns det därför anledning att fundera över akademins reaktioner på ökade krav och förväntningar på att samverka, och den egna rollen i utvecklingen. Wedlin och Pallas (2017b, s. 322) menar till exempel att akademien:

[...] behöver både återta kontrollen över den vetenskapliga bedömningen av såväl utbildning som forskning, [och] självkritiskt fundera över hur den själv driver utvecklingen av den akademiska verksamheten och påverkar förutsättningarna för den.

Detta gäller i synnerhet de företagsekonomiska institutioner som vi valt att fokusera på – så kallade ”business schools” – och hur de organiseras och styrs. Vi menar att det är en särskild intressant kontext att förstå, eftersom de företagsekonomiska institutionerna dessutom har, och har haft, en central roll i och ansvar för sättet vi ser på styrning (se t.ex. Simon 1967; Parker & Jary 1995; Parker 2023).

Företagsekonomi i Sverige – ämnets utveckling och fokus på att ”produktion”

I Sverige introducerades ämnet ”ekonomi” som akademiskt ämne redan 1741 vid Uppsala universitet, men det var inte förrän 1909 som en akademisk ekonomutbildning etablerades på

Handelshögskolan i Stockholm. Sedan dess har vi sett en snabb expansion av ekonomutbildningar inte bara i Sverige utan också internationellt. Företagsekonomi är idag ett av de största ämnena som lärs ut vid svenska lärosäten, och omfattar varje år cirka 7 500 studenter på 82 program fördelade på 24 lärosäten (Engwall 2020; Jernberg & Sarlöv 2020).

Företagsekonomisk forskning och utbildning har alltså en stor påverkan på samhället, och inte minst den profession, eller grupp yrkesverksamma, som företagsekonomer kan sägas tillhöra. Antalet utbildade företagsekonomer som erbjuder sina tjänster i företag eller offentlig verksamhet, eller som konsulter och utredare är stort. De modeller och koncept som ämnet erbjuder kan därmed också sägas ha fått stort genomslag i samhället. Det gäller exempelvis synen på hur en organisation ska struktureras, varumärkesbyggande, eller på olika sätt säkerställa en hög produktivitet – vilket även har fått genomslag i hur akademien styrs och organiseras (Engwall 2015; Alhbäck Öberg et al. 2016). Wedlin och Pallas (2017, s. 17) skriver i inledningskapitlet till boken *Det ostyrda universitetet?* att en ökad ”företagisering av universiteten” lett till spänningar i synen på styrning och frihet, och därmed också mellan ledning och ”de ledda”, mellan strategisk och operativ nivå. I boken *Fenomenet företagsekonomi* redogör Engwall (2020) för ämnets utveckling, dels som praktik och samhällsfenomen – framväxten av företag – dels som ett akademiskt ämne. Ämnet, på engelska ”business administration”, har sina rötter i studier om företag och hur dessa på bäst sätt skulle administreras för att uppnå hög produktivitet. Enkelt kan det beskrivas som ett ämne som har lyckats påverka i sin normativa uppgift (Brunsson 1981).

I takt med att ämnet har vuxit, parallellt med hela akademins expansion och internationalisering har också det politiska intresset ökat för styrning och organisering – och med det ett intresse för mätbarhet. Lite förenklat kan man säga att i strävan efter att få ”return on investment” har det blivit viktigare att visa på produktion och produktivitet. Frågor om antalet utexaminerade studenter, antal disputerade forskare, antalet beviljade forskaranslag och antalet publicerade artiklar har, menar vissa, fått större fokus är frågan om kvalitet. Ghoshal (2005) ifrågasätter forskarens egen roll – och medverkan till ett ökat ”produktionsfokus” i strävan att vilja bli ”bekräftad”, eller citerad, och göra en karriär (jmf Einola & Werr 2020). I en replik svarar Pfeffer (2005) att forskare och lärare i företagsekonomi behöver fundera över varför vi gör det vi gör. Även författarna till boken *Return to meaning: A social science with something to say* (Alvesson et al 2017) ställer sig undrande till frågan om all textproduktion, i form av vetenskapliga artiklar, verkligen leder till något gott?

Forskningsläget: Hur GenAI och akademien (hittills) har studerats

Det kanske inte är så konstigt att ny teknologi kan skapa osäkerheter i mötet med tusen år gamla institutioner. Särskilt när den nya teknologin utmanar de värden och uppgifter som är centrala för institutionerna. Kunskap och lärande, intelligens och expertis är just sådana inom akademien. Initialt handlade diskussionen om GenAI inom akademien främst om hur lärosätena skulle säkerställa att det som examinerades var studenternas texter, och inte maskingenererat. I en studie (Erhardt et al. 2025) framhålls akademins reaktiva fas med ett fokus på förbud i avsaknad av sammanhållande styrmodeller för att möta och förstå den nya tekniken, men med tiden har

diskussionen utvecklats till att i högre grad omfatta policyarbete, etik och organisatoriska förändringar (Barros Prasad & Śliwa 2023). Av den forskning som hittills bedrivits ser vi alltså hur fokus har skiftat från att initialt fokusera på risker (som fusk och försämrad akademisk integritet) till diskussioner om strukturerade strategier för reglering, implementering och kompetensutveckling (Batista Mesquita & Carnaz 2024; Erhardt et al. 2025). Framväxten av GenAI har inte bara ställt nya krav på bedömning av studenternas insatser och lärande, utan också på pedagogiken och hur vi designar undervisningen. Samtidigt som akademien har identifierat att det finns risker med examinationer och bedömningar, så pekar forskningen även på en annan sida av utvecklingen och framhåller att GenAI kan stödja idéutveckling, fungera som språkstöd och ge formativ feedback. Här påpekar en del att det finns en mängd anledningar till att studenter använder sig av GenAI och att det inte bara handlar om skrivprocessen, utan att det också kan handla om läsning: att få svåra begrepp och texter förklarade och sammanfattade (Chan & Li 2025; Forsler & Guyard 2025).

Men medan positiva exempel på användning lyfts fram finns också en annan sida som pekar på att en okritisk användning av GenAI riskerar att urholka färdigheter i skrivande och kritiskt tänkande hos studenterna (Batista et al. 2024). Därför bör användningen av tekniken sammankopplas med kritisk reflektion, för att även fortsatt uppnå lärandemålen för högre utbildning. Vi behöver alltså kunna titta på bägge sidorna av myntet, helst samtidigt. På liknande sätt visar Modén Lindell (2025) hur initiala reaktioner och förbud att använda GenAI har skapat spänningar mellan å ena sidan regler å andra sidan förmåga att använda den nya tekniken. Bild att vi bör begränsa teknologin, och teknologianvändningen, samtidigt som vi bör eller förväntas undervisa studenterna i hur de ska använda teknologin stämmer väl överens med studenternas perspektiv, vilket Hoernig et al. (2024) belyser. De pekar på att studenterna har ett intresse att utveckla en AI-kompetens, men att de samtidigt förstår att detta aktualiserar viktiga frågor om etik och informationshantering.

Om vi slutligen går in på vad detta praktiskt medför för pedagogisk utveckling och lärarens roll, visar Aad och Hardy (2025) hur GenAI har omformat lärarrollen från att primärt vara en sorts kunskapsförmedlare till att fungera som en designer av lärmiljöer och handledare i kritisk AI-användning. I deras intervjuunderlag uttrycker lärarna både optimism och oro. En del av det positiva står att finna i att GenAI kan frigöra tid för mer meningsfulla interaktioner med studenterna. Vidare har Barros et al. (2023) noterat att integrationen av GenAI i skrivprocesser utmanar konventionella normer om vad som betraktas som ett intellektuellt bidrag och ägarskap vad gäller textproduktion och innehåll. Internationellt betonas liknande utmaningar; nämligen förmågan att balansera möjligheter såsom individualiserad feedback med risker som integritetsbrott och AI-genererade felaktigheter (Hoernig et al. 2024). Härutöver bör tidigare nämnda risk, att enskilda personer lockas att gömma prompts i sina inlämningar och/eller forskningsartiklar för att spela på möjligheten att den läsande parten använder GenAI till hjälp för att bedöma dess kvaliteter, också betonas.

Sammantaget spår aktuell forskning att GenAI inte bara kommer utmana rådande akademiska arbetssätt, utan också synen på dominerande vetenskaps- och kunskapsideal. Precis som Aad och Hardey (2025) påpekar kommer GenAI troligtvis också driva på förändringar inte bara

inom undervisning och forskning, utan också inom det som vi i Sverige ibland beskriver som den tredje uppgiften och ibland som samverkan. Kommer det innebära att akademien kommer ta sig an rollen som rådgivare för vad som beskrivs som en ansvarsfull AI-användning?

Metod och material

Vårt forskningsprojekt bedrivs som en kvalitativ fallstudie där vi samlar in data under en längre tid. Den här rapporten bygger på en avgränsad period och intervjudata från vintern 2024/2025 och sommar/ tidig höst 2025. I fokus för vårt projekt är företagsekonomiska institutioner på fyra svenska lärosäten och de som arbetar där. Anledningen till att vi har valt att fokusera på just företagsekonomi är att, som kort redogjordes för i föregående avsnitt, ekonomi-/handelshögskolor spelar en särskilt intressant roll i ett samhälle som på många sätt genomsyras av ett företagsekonomiskt tänkande (Engwall 2020). Ytterligare en bidragande faktor är att detta även utgör vår egen kontext, och berör ämnen och platser som vi själva verkar i som forskare och lärare, vilket naturligtvis bidrar till en viss förförståelse för kontexten (Alvesson 2009).

Urvalet av lärosäten för vår studie bygger dels på storlek, dels antal år lärosätet har funnits, men även hur de är organiserade. Vi behandlar alltså företagsekonomiska institutioner inom Sverige som vårt forskningsobjekt och analysenhet. Nedan presenterar vi kortfattat de valda institutionerna.

Beskrivning av de institutioner som ingår i studien

Institution A, är exempel på en institution vid ett stort, äldre lärosäte som beskriver sig som relativt decentraliserat. Vid den här institutionen initierades nästan omedelbart föreläsningar och workshops för att demonstrera och diskutera möjligheterna med GenAI. Initiativen kom från enskilda personer, men omfamnades av institutionsledningen (främst prefekten). Det ansågs viktigt att kunna erbjuda mycket information, och få upp uppmärksamhet på teknologin. Fokus låg främst på möjligheter, och man tog varje tillfälle att informera eller visa exempel på hur hen själv hade haft användning av ChatGPT samtidigt som det fanns en tydlig reglering med förbud för studentanvändning. Ett halvår efter lanseringen inrättades en särskild AI-roll, som skulle svara mot ledningen och undersöka olika verktyg och på så sätt bidra med kunskap och förståelse.

Vid *Institution B*, som är ett exempel på en institution vid ett medelstort, relativt ungt lärosäte som är centraliserat, initierade ledningen (främst prefekten) tidigt ett internt pilotprojekt för att utreda hur tekniken skulle kunna användas för att examinera och därmed underlätta och effektivisera för lärarna. Målet var tydligt, tekniken skulle effektivisera arbetet och pengar skulle kunna viktas om mot forskning och det skulle i sin tur leda till bättre lärare. Precis som för Institutionen A ansågs det också vid Institution B viktigt att inte uppfattas som obsoleta och världsfrånvända. Bättre att göra något än inte göra något alls var den allmänna hållningen. Även här hade man regler för studenternas användning av GenAI, som ofta utgick från de individuella lärarnas inställning.

På *Institution C*, som är ett exempel på en institution vid ett litet, mer centraliserat, och relativt ungt lärosäte, ansågs det viktigt att ta in olika perspektiv och ge tid för reflektion, innan några strategiska beslut kunde fattas. Med stöd av rektor och studierektor uppmanades institutionsledningen att i sin tur uppmana medarbetarna till att själva söka efter information, och tipsa varandra om olika workshops (interna och externa). Vidare erbjöds en del medarbetare möjlighet att delta i samtal tillsammans med studenter och deras framtida arbetsgivare och därvid resonera om hur tekniken skulle kunna användas, utan att riskera att bli styrda av den. Insikten var att eftersom tekniken är så lätt att använda så kommer alla vilja använda den; det blev viktigt att ställa sig vid sidan och ta ett annat perspektiv på frågan. Också här fanns tydliga regler mot studenters användning av GenAI och krav på transparens vid sådan.

Institution D, vid ett relativt gammalt lärosäte med stor akademisk bredd och decentralisering, intog en mer försiktig roll till den nya teknologin, och intresset centralt var nästintill obefintligt. Även om olika förklaringar gavs till varför man, till skillnad från de andra lärosätena, ännu inte hade tagit särskilt många initiativ till att förstå och möta ChatGPT, menade många att det berodde på den starka decentraliseringen. Man hänvisade till en tradition att värna enskilda lärare och forskares självständighet. Detta bekräftades av intervjupersonerna på operativ nivå, som menade att det var positivt att akademien inte omedelbart hoppar på nya trender men också tillåter frihet bland lärare att testa sig fram. En AI-grupp, bestående av yngre forskare och IT-personal, hade emellertid initierats två år efter lanseringen för att ”lite löst” diskutera olika möjligheter med ChatGPT och liknande verktyg. Även här fanns dock också initialt regler som motsatte sig studenternas användning av ChatGPT.

Datainsamling och analys

Totalt genomfördes 47 intervjuer, varav 12 på strategisk nivå (rektorer och prefekter, studierektorer och annan personal kopplad till institutionsledningen) och 35 intervjuer på operativ nivå (lärare och forskare). I urvalet av respondenter har vi motiverats av att fånga en mångfald av röster med varierande perspektiv. Således omfattar urvalet individer i olika positioner, från strategisk nivå till operativ nivå, och hänsyn har också tagits till formella kompetensnivåer och ämnestillhörigheter, samt om medarbetarna har en svensk eller utländsk bakgrund. Ambitionen har varit att fånga ett brett spektrum av perspektiv, erfarenheter, reaktioner och reflektioner om GenAI. Den explorativa ansatsen har möjliggjort en rik och mångfacetterad bild.

Även om en jämförelse mellan lärosätena skulle kunna vara intressant, är det inte vårt syfte i denna rapport. Det är inte primärt en jämförande studie i åtanke som vi samlat in vår data. Istället har vi behandlat företagsekonomiska institutioner i Sverige som vårt analytiska objekt, och dessa fyra institutioner som illustrativa kontexter för att nå en bredd i vår datainsamling. Syftet med studien har inte heller varit att värdera olika digitala initiativ, snarare att utveckla en förståelse för hur akademien – och de som verkar inom den – valt att organisera sig för att möta denna förändring och deras förståelse för vad den teknologiska förändringen medfört. I detta skede har vi inte ansett det vara betydelsefullt att fokusera på olika sätt för organisering

mellan lärosätena, det synes vara i de enskilda reaktionerna som vi finner både likheter och bredd. Därför har vi inom ramen för denna rapport, valt att förmedla en palett av de reaktioner och reflektioner som förekommit i våra intervjuer. Vi menar att heterogeniteten i dessa röster är viktiga att lyfta fram, eftersom de tillsammans konstruerar ett narrativ som är *in the making* inom akademien i stort, och som vi tror kommer få konsekvenser för den framtida användningen av generativ AI (Tienari 2025).

Bearbetning av intervjumaterialet har genomförts i flera steg. Samtliga intervjuer har transkriberats och kodats. Vi har tematiserat citat och textavsnitt och sorterat dem utifrån reaktioner på, och användningen av, den nya tekniken inom både utbildning och forskning. Vi har också arrangerat data tidsmässigt: från initiala reaktioner på lanseringen av ChatGPT till rena framtidsspaningar. Härutöver har vi analyserat upplevda förändringar vad gäller akademins roll i samhället och förändringar i synen på kunskap och vetenskap. Vi har hållit analysramen öppen för att kunna fånga in sådana oväntade insikter och frågor som uppstår under studiens gång.

Att studera en pågående förändring, som den nuvarande utvecklingen inom AI och GenAI, kommer med vissa utmaningar. Som Tienari (2025) påpekar, innebär forskningen om AI att man ständigt befinner sig i ett föränderligt landskap där själva studieobjektet – GenAI – rör sig. Som forskare behöver man acceptera osäkerheten kring vad AI egentligen är och hur det kan förstås, visa mod genom att experimentera och pröva nya tankesätt, samt vara öppen för de oväntade insikter som kan uppstå när teori möter praktik. Det förespråkar en reflexiv hållning, och att det är särskilt viktigt eftersom universitet både förväntas leverera kunskap och hantera teknologier som omdefinierar villkoren för kunskapsproduktion. Att studera GenAI blir därför inte bara en fråga om att beskriva en ny teknik, utan också om att utveckla metoder och begrepp som klarar av att hantera osäkerhet, komplexitet och snabba skiften.

Som forskare har vi också reflekterat över vår egen användning av ny teknik under projektet. Vi vill tydliggöra att vi inom ramarna för den här rapporten har vi använt GenAI ytterst sparsamt, och främst för att testa de olika användningsområden som nämnts i intervjuerna – för att bättre förstå deras resonemang. Ett sådant område har varit att söka efter aktuell forskning om ämnet.

Organisering för att förstå och möta GenAI

Centralt för vårt forskningsprojekt har varit att ta reda på hur vi inom företagsekonomi har mött upp och närmar oss den nya teknologin på en organisatorisk nivå. För att förstå hur dessa lärosäten har organiserat sina företagsekonomiska institutioner – för att möta och förstå den nya teknologin har vi intresserat oss för frågor som: Hur olika initiativ att förstå den nya tekniken har sett ut, vem har initierat dem, och vad som har drivit fram olika initiativ och sätt att organisera sig för att söka kunskap om nya verktyg? Handlar ett aktivt organiserande främst om att förstå hur den nya teknologin utmanar företagsekonomi som ämne eller är det mer praktiskt motiverat vad gäller innebörden för utbildning, och/eller forskning? Anordnas utbildningar och workshops, köps licenser in till medarbetarna, och erbjuds studenterna möjligheter att testa olika verktyg?

Genom att vi har hållit intervjuer på olika nivåer – strategiska och operativa – har vi kunnat fånga upp olika delar av organiseringen. Som vi påpekade i föregående metodavsnitt så skiljer sig sättet att organisera sig delvis åt, samtidigt som vi ser att det inte går att se några direkta samband till huruvida man på operativ nivå är optimistiskt inställd och villig att anamma tekniken eller, tvärtom, mer pessimistisk och intresserad av att stå emot – eller över – tekniken. Trots olika strategiska satsningar på de olika företagsekonomiska institutionerna, har dessa alltså spelat mindre roll. Det praktiska mötet med teknologin, och den faktiska organiseringen, sker istället på en operativ nivå där de strategiska besluten inte spelar så stor roll. Här framstår alltså utforskandet av den nya tekniken kopplat till egna initiativ, snarare än till organisationen. Även om det har organiserats workshops, seminarier och presentationer så har detta varit löst organiserat och ansvaret att lära sig, och ta till sig av de nya möjligheterna, har legat kvar på individnivå på samtliga de institutioner som vi tittat på. En forskande lärare exemplifierade detta:

Jag vet inte vad [man på centralt håll] gör. Nej. De gör ju säkert någonting men det har inte sipprat ner till mig. Och min inställning är att vi borde ha en ambition att vi lärare och forskare lär oss att förstå hur man använder de här verktygen. Så att vi kan, så att vi vet vad studenterna kan göra och att vi ska se det mera som en möjlighet än ett problem. Men naturligtvis måste vi vara medvetna om det i examination. Så att vi testar kunskaper. Så att vi inte riskerar att betygsätta det som är automatgenererat.

Istället för att titta på formella organiseringsinitiativ, som alltså har mindre bäring i den praktiska verkligheten, har vi därför valt att presentera de praktiker som vi stött på vad gäller olika reaktioner och olika sätt att organisera sig för (eller från) den nya teknologin inom akademins kärnverksamhet (utbildning och forskning). Vi har delat in dessa i omfattande och avfärdande praktiker.

Omfamnande praktiker: Att organisera för GenAI

Det som särskiljer dem som omfamnat GenAI, vare sig om de befunnit sig på strategisk eller operativ nivå, är att de nästan omedelbart efter ChatGPTs lansering organiserade och deltog i, eller bjöd in till, föreläsningar och workshops för att diskutera eller demonstrera möjligheterna med verktyget. En forskande lärare uttryckte att hen:

... såg möjligheter att ta hjälp av en ”assistent” när jag skulle göra om en hel kandidatkurs – byta kurslitteratur, föreläsningar och seminarier – och började utforska vad ChatGPT kunde användas till

Fokuset hos dessa har främst legat på möjligheter, och många har tagit varje tillfälle att informera om, och visa exempel på, hur de själva haft användning av ChatGPT. Inställningen har varit att det är viktigt att erbjuda information om den nya teknologin, och att uppmuntra andra till att testa. En person från en institutionsledning anmärkte:

Det jag har sett som viktigast har varit informationen. Att få upp uppmärksamheten. Jag har ingen som helst intention att hacka på eller tvinga eller någonting sådant. Men alla måste vara medvetna om det. Så jag tror medvetandegörandet är det jag har känt hela tiden är det viktigaste. Så att ta upp det, till exempel på informationsmöten. Jag tog in det i vårt nyhetsbrev.

Dessa omfamnande praktiker fanns speciellt hos medarbetare som visade ett stort personligt intresse för digitala frågor, och som också tog egna initiativ. Dessa individer vände sig ofta bortom akademien både för att inhämta och sprida kunskap och erfarenheter relaterade till användning av ChatGPT, exempelvis genom inlägg på LinkedIn. Syftet med detta var att tipsa, men också bli tipsad, om tillämpningsområden och olika verktyg. I vissa fall plockades dessa personliga initiativ upp i det strategiska arbetet, vilket gav initiativtagaren mandat att fortsätta utveckla och testa olika lösningar och verktyg inom sin professionella yrkesroll.

Inom de omfamnande praktikerna initierades också ett antal pilotprojekt på strategisk nivå i syfte att utreda hur tekniken skulle kunna användas för att examinera studenter, men också för att kunna underlätta och effektivisera för lärarna vad gäller att bedöma tentor och andra inlämningsuppgifter. Bland vissa var det tydligt att tekniken sågs som möjlighet för att effektivisera arbetet för att styra om resurser. Exempelvis var målet med ett av pilotprojekten att de resurser som skulle kunna sparas skulle viktas om mot forskning, vilket i sin tur skulle kunna leda till bättre pedagogik:

Min målsättning är att våren 2025 ska alla kurser på företagsekonomiska institutionen kunna använda sig av ChatGPT för att kunna stötta i examination. [...] Vi skulle kunna spara. För att vi räknar liksom att använder man sig för AI-stöd i examination, så kanske man kan skära vad typ 80 % av tiden som används för rättning. Det är ju fortfarande att man måste, framförallt initialt, lägga ner en del tid liksom att skriva rätt, prompter och ha koll och allt sånt där. Men sen kan man spara väldigt mycket.

Inom vissa avdelningar på lärosätena hade en viss organisering för att möta den nya teknologin skett genom att man tecknat upp kraftfulla AI-agenter för sina datoranvändare. Genom en sådan satsning kan man möjliggöra testande samtidigt som det ger en tydlig signal att det är tillåtet, och uppmuntrat, att utforska hur GenAI kan användas. På en del institutioner gavs ett formellt utrymme för en explorativ praktik, det vill säga tid gavs till sådana grupperingar som var intresserade att testa och reflektera över tekniken. En respondent från den strategiska nivån uttryckte det som:

Det är en ganska fri uppgift. Inte så reglerad. Jag visste inte riktigt var det skulle sluta. Men ge dem en procent och så får de jobba med det här under ett år för att hjälpa mig och institutionen att utveckla någonting. Alltså förbättra sin förmåga inom det här området. Men att den ska vara ganska självorganiserande. Eller jag vet inte, helt självorganiserande. De får organisera sig själva. Och så träffas vi regelbundet och diskuterar. Och de testar och diskuterar inom gruppen.

Sammantaget kan sägas att de omfattande praktikerna som handlar om att organisera *för* ny teknologi innefattar att informera om och initiera diskussioner kring, den pågående teknologiska förändringen genom att exempelvis:

- skicka ut informationsbrev, skriva artiklar i universitetens egna tidskrifter, initiera och delta i inspelning av bloggar och poddar,
- anordna seminarier, presentationer och workshops om nya verktyg,
- organisering av tävlingar i, och utställningar av, AI genererad konst (promptografi),
- teckna och betala licenser till GenAI verktyg,
- initiera externa samtal och samarbeten för snabbare tillgång till ny teknologi och AI kompetens,
- initiera och stötta forskningsprojekt kring GenAI.

Inom ramarna för dessa omfattande praktiker ser vi stora variationer. Å ena sidan har vi en grupp individer som relativt oreflekterat bestämt sig att stötta den nya tekniken – genom att på olika sätt främja ett utforskande perspektiv. Inställningen var att det är bättre att se till att teknologin provas än att se sig omsprungna av andra kollegor, eller lärosäten. Å andra sidan har vi de som har antagit en skeptisk inställning, men som poängterar att det ändå är viktigt att förstå teknologin och att reflektera över dess konsekvenser. Dessa har alltså förespråkat en diskussion om GenAI, och även de initierat seminarium, och deltagit i det större samtalet om teknologin. De har således organiserat för mötet med teknologin eftersom de har velat förstå hur den fungerar innan några beslut tas om en bredare implementering.

Jag tror att jag kände lite nyfikenhet från början, men kanske också stress eller rädsla inför något som presenterades som väldigt nytt, och omvälvande, revolutionerande och så. Men för mig kanske det snabbt omvandlades till, alltså den här stressen eller rädslan omvandlades till någon, någon drivkraft att vilja utforska det. Att vilja ta kontroll.

Avfärdande praktiker: Att organisera sig ifrån GenAI

Vid sidan om de omfattande praktikerna, var det många som uttryckte en tveksamhet kring den nya tekniken, och som inte tyckte att det var deras eller akademins roll att främja nya teknologiska praktiker. På grund av de risker som de hade sett i tidig användning har de velat begränsa studenternas användning och inte heller velat driva på en organisering för att närma sig teknologin i syfte att öka användningen inom forskning eller utbildning.

En respondent (forskande lärare) förklarade att hen var ointresserad av att hänga på eventuella försök uppifrån att implementera den nya teknologin.

Allt som sker utanför min närmsta grupp är jag tämligen ointresserad av faktiskt, när det gäller administrationen och styrningen och sånt där. Jag har provat lite [generativa verktyg], men det har bara lett till huvudbry och ingen glädje egentligen. Så den här stora organisationen, nej, att ta mig upp där är jag helt ointresserad av. Jag är rätt nöjd där jag är.

Vi fann också en grupp individer som inte var intresserade av att lära sig att använda eller förstå den nya tekniken. Inställningen var att akademien har funnits i många år, och att det finns en poäng med att inte hoppa på allt som är på modet. Denna grupp tyckte heller inte att en särskild organisering för att möta den nya teknologin var något enskilda lärosäten skulle befatta sig med. En del tyckte dessutom att det var onödigt att lägga tid på att förstå teknologin under dess utvecklingsprocess, eftersom ingen kan sia om framtiden. En person beskriver det som att *”generativ AI inte är en stor grej”* och att det vore meningslöst att lägga tid på att spekulera över något som man inte vet något om.

Vad skulle kunna vara möjligt i framtiden? Då kanske inte du finns här, då kanske det är hologram. Det blir ju liksom mer än det vi kan sitta och fantisera om. Men det gör man inte. Det gör säkert de som tycker det är roligt att sitta och fantisera. Men om man tänker så här, vad är det som behövs i verksamheten idag? Så är ju inte det en avlägsen framtid. I framtiden kanske svenskan är borta, och det finns ju massor med framtida val i en annan framtid.

Bland de som avfärdade teknologin fanns emellertid också de som funderat mycket över den. Här fanns exempelvis personer med ett stort intresse för att undervisa som framhöll att just relationen med studenterna är så pass viktig att de inte ville riskera denna genom att bjuda in teknologi i samspelet. En annan respondent menade att vi inte bör använda generativa teknologier eftersom det riskerar att utarma kärnan i det akademiska livet.

Men det känns som att, att många kanske är rädda på samma sätt som jag, att vi faktiskt känner oss lite sämre när ChatGPT gör så här mycket och att det urholkar vårt: kärnan i det vi gör. Så därför finns det väl någon slags, någon självbevaringsdrift, att vilja hålla emot lite och att inte helt bara omfamna det.

En annan respondent, också en forskande lärare, reflekterade över teknologins konsekvenser och landade i att riskerna övertrumfade möjliga vinster:

Det var ju mycket fusktankar i början. Jag tror jag ganska tidigt började tänka att om den nu gör de här grejerna, vad har det för konsekvenser för vår profession, för kunskap, rent i allmänhet. [...] vi har ju en tendens att om vi kan överlåta saker till maskiner så gör vi det. Och ganska många verkar tycka att det är något sorts antagande att: kan man det så ska man dessutom göra det. Och det är väl inte någonting som jag tänkte då – vecka ett. Men... jag tänkte nog rätt tidigt, och jag tänker det framför allt nu när det har sjunkit in, och man börjar fatta vad det här är: vad det betyder att det är generativt, och att det är en sannolikhetsmodell. Den liknar ju mänskligt, mänskliga processer ganska mycket. Så man kan, om man vill, överlåta rätt mycket till den. Frågan är ju bara då om man bör. Ska jag vara ärlig, i mitt hjärta så är det nog så att säga mer risk. Jag lutar nog mer åt risk.

Bland de avfärdande praktikerna fann vi nyanser, och de som inte helt hade stängt dörren till teknologin utan försiktigt öppnat upp för att tekniken åtminstone behöver förstås och erkännas med insikten att andra trots allt kommer att använda teknologin eftersom den är så lättillgänglig. Här fanns alltså en grupp individer som förstod att någon form av anpassning kommer behövas, och att akademien, för att inte tappa kontrollen behöver förändras. Här framhölls ett varnande finger för att man som lärare och forskare inte får "*låta sig förföras*" av tekniken, utan att måste kunna behålla ett kritiskt tänkande.

Sammantaget så har avfärdande praktiker lett till att det centralt, på lärosätena som de företagsekonomiska institutionerna vi tittat på befinner sig inom, har satts upp guidelines och policies för hur studenter och anställda får och inte får använda GenAI. Härutöver kan vi se att ett avvikande förhållningssätt oftast leder till en rad icke-val: man väljer att *inte* organisera workshops och presentationer, att *inte* delta i den externa debatten om GenAI och valet att *inte* teckna licenser till medarbetarna.

Användning av generativ AI i det dagliga arbetet

I den här delen presenterar vi beskrivningar av hur GenAI har påverkat den akademiska kärnverksamheten och hur verktygen faktiskt används inom företagsekonomi. Vi presenterar hur de som vi har intervjuat använder ChatGPT, eller motsvarande tekniska lösningar, i sina olika roller som undervisande lärare och forskare, och hur studenternas användning av generativa verktyg har påverkat deras arbetsprocesser och metoder.

Nedan följer en genomgång vad gäller den dagliga användningen av GenAI inom den akademiska kärnverksamheten: undervisning och forskning. Genom att avsluta varje del med en bruttolista över olika användningsområden, hoppas vi att rapporten också kan inspirera andra att å ena sidan använda tekniken å andra sidan reflektera över hur användandet påverkar akademins olika praktiker. Vi avslutar kapitlet med en analytisk syntes av de olika användningssätten.

Undervisning: Nya metoder för lärande

Att begränsa studenternas användning och examinera på nya sätt

Från intervjuerna är det tydligt att GenAI har påverkat och utmanat etablerade sätt att se på undervisningskontexten, speciellt vad gäller bedömningen av studenternas arbete. När den generativa teknologin introducerades på bred front (via lanseringen av ChatGPT i november 2022) var det många som förvånades över att verktygen var så lätta att använda, och att de kunde generera så pass bra material att den färdiga texten kunde misstas för den som studenterna själva tagit fram. Flera respondenter uttryckte att de relativt omgående förstod att den nya tekniken skulle komma att utmana rådande examinationsformer, eftersom det är svårt att skilja AI-generad text från studenternas text. En av respondenterna, en forskande lärare, uttryckte en viss skepsis till att spekulera om framtiden men berättade att hen hade testat ChatGPT för att generera fram svar på sina egna tentafrågor; *”Jag insåg väldigt snabbt att, ja, vi kan glömma allt vad hemtentamen är.”* En annan lärare beskrev hur hen experimenterade med ChatGPT för att ta reda på om den kunde lösa svaret på tentafrågor. Här kan reaktionen närmast beskrivas som emotionell: *”Det första var den där paniken. Jösses, hur hanterar vi examinationen nu? Den tanken har jag inte släppt än.”*

I spåret av diskussionerna om hur examinationerna nu skulle hanteras, så förbjöds GenAI helt enkelt rakt av på de lärosäten som våra företagsekonomiska institutioner är lokaliserade på. En av våra respondenter beskriver dock att förbudsidén kanske inte främst handlade om rädslan för fusk, för att man ändå inte kan hindra studenterna från användning, men att det finns en risk att förmågan att kunna formulera sig i text riskerar gå förlorad om inte studenterna tränar sig i det: *”Jag vill inte att de använder det för att skriva text. men jag är också tydlig med att jag inte kan kontrollera om de använder det för att skriva text”*. Denna forskande lärare menade

också att studenterna måste ta ansvar för sitt eget lärande, och att välja den enkla vägen och låta ChatGPT skriva deras texter riskerar leda till inget, eller ett sämre, lärande. Dessutom beskrev flera respondenter att de stod inför en situation där de upplevde att studenterna ”*plötsligt*” hade blivit mycket bättre på att skriva, vilket fick dem att undra vad som var deras eget självständiga arbete, och vad som ChatGPT egentligen tagit fram. Här nämnde en av de intervjuade att man ”*har tur*” om man hittar en ”*falsk referens*” för då vet man att studenterna har fuskat och kan ta den diskussionen med dem. Annars menade de flesta att det är väldigt svårt att bevisa att en text har genererats, eftersom det finns så många olika sätt att använda verktygen på (där vissa är helt accepterade). ”*Studenter har alltid varit kreativa*”, hävdar en respondent, och förklarar att detta innebär att det alltid kommer finnas de som ”*försöker hitta genvägar*”.

I ett första skede infördes alltså förbud centralt på lärosätena och studenterna förbjöds att använda verktyg baserade på GenAI. Som en följd av risken att studenterna kommer använda sig av tekniken vid inlämningsuppgifter och hemtentor, har salstentor och muntliga tentor blivit allt vanligare och mer vikt har lagts på muntliga presentationer och försvar av uppsatser. Samtidigt blir det ett problem att institutionerna inte har resurser för att erbjuda salstentor till alla studenter. Således har salsfrågan, och tillgång till lokaler blivit en oväntad utmaning från den digitala förvandlingen. I vissa fall (och över tid) mjukades dock förbuden upp för att exempelvis tillåta verktyg för stavnings- samt grammatikkontroller.

[Att lära ut och använda GenAI i undervisningen](#)

Samtidigt som restriktioner infördes och lärosätena försökte begränsa studenternas användning av GenAI-verktyg, så påpekade våra respondenter att den tekniska utvecklingen samtidigt medförde nya krav från både studenterna och deras potentiella framtida arbetsgivare att de behövde lära sig att använda den nya teknologin. Inom just företagsekonomin är samarbete med näringsliv vanligt, vilket särskilt beror på att det är en professionsutbildning som ska ”*producera*” färdigbakade individer redo att arbeta inom sin valda profession. En respondent (forskande lärare) beskriver att det framför allt är dessa två saker som driver utvecklingen:

Dels är det studenterna och deras behov och det som de ser, de börjar ställa mer krav på det. Jag börjar höra det lite mer nu: att de känner att ni måste hjälpa oss att lära oss mer om det här. Och sen är det då de arbetsgivare som vi möter.

Det finns alltså en tydlig förväntan från både studenter och näringslivet att studenterna ska få lära sig hantera generativa verktyg; ”*Arbetsgivarna säger att de förväntar sig att studenterna ska kunna använda tekniken, men också förstå begränsningarna.*” En respondent berättar att för att svara upp mot de nya förväntningarna har hen ställt om sin utbildning till att omfatta rena AI-uppgifter. I kursen uppmuntras således studenterna att använda AI, och lära sig att bygga chatbots och att tillämpa och träna språkmodeller för att förstå dess funktionalitet ”*[...] så nu oroar jag mig inte längre om studenterna använder AI eller inte, istället utvärderar jag hur de använder och skapar med AI.*”

Flera respondenter uppger att de med tiden har insett att många av AI-verktygen går att använda som hjälp i utbildningen av studenterna; ”*Jag ser det som ett bollplank för att göra kursbeskrivningar, quizfrågor och andra examinationsmoment*”. Flera respondenter, speciellt de yngre, gav exempel på hur de, tack vare ChatGPT, hade kunde utveckla nya kreativa lösningar, ta fram intressanta exempel, utveckla casebeskrivningar och seminarieuppgifter. I denna del såg vi att doktorander och postdoktorer (som är relativt unga i både karriär och ålder) i större utsträckning utbytte idéer och erfarenheter med varandra och att de oftare initierade och deltog i diskussioner kring teknologins konsekvenser för deras arbetssätt jämfört med äldre kollegor.

Så jag tror att det finns ett helt spektrum. Det finns de som kanske är ganska nära pension och tänker: Okej, jag härdar ut ett par år till. Förhoppningsvis fuskar inte studenterna *alltför* mycket, det löser sig. Och som kanske... jag vill inte säga att det bara har med ålder eller senioritet att göra, för det har det inte, men det finns definitivt en tendens, ja, bland människor som är lite mer fast i sina arbetssätt och känner: Vad är det här för nytt verktyg nu? Ska jag behöva använda Co-pilot? Och sedan har vi andra ytterligheten, ofta lite mer entusiastiska och mer juniora kollegor som säger: Ja! Låt oss göra det här, och det här! Vi använder det på det här sättet och det där sättet! Men även där tror jag inte att det har funnits så mycket tid att tänka på helheten ännu. Jag tror att allt detta fortfarande bara är experimenterande – att se vad det kan göra. Som: Wow, det här gjorde min rättning mycket enklare!” eller: Jag kunde säga alla mina kommentarer muntligt om den här uppsatsen, transkribera det automatiskt till text och sedan låta det formuleras till löpande prosa.

I kontrast beskrev ett par av respondenterna att de inte varit särskilt intresserade av teknologin och därför inte hade testat hur de kunde dra nytta av tekniken i utbildningen.

Så det kom ganska snabbt och jag hade liksom inte hört talas om det innan. Och jag är rätt ointresserad av det hela. Jag har inte följt det så noga efteråt heller. [...] Nej, men jag minns väl egentligen problemdiskussionen. Det som kom direkt, det här med att nu kan vi inte ha några hemtentor längre. Alla måste sitta i sal och sånt. Det är det jag minns, att vi började diskutera det och det blev ju bara suck och stön. Nu kan vi inte göra någonting utan att det går att fuska. Ungefär den känslan hade jag. Det är väl det jag minns. Men jag har inte, som sagt, försökt hålla det ifrån mig så mycket som möjligt.

Vad gäller undervisningen så ser vi i resultatet att det centrala stödet varierar mellan lärosäten och att det stundtals lyser med sin frånvaro helt. Det har således varit upp till den enskilde läraren hur hen vill göra, vilket kanske inte har varit möjligt då handlingsutrymmet och tiden är relativt begränsad. Flera respondenter påpekade att det fanns specifika utmaningar kopplade till byråkratiska processer, och att det inte går att ändra på kursplaner eller examinationsmål hursomhelst. Dessa utmaningar berörde också access till tekniken. Här uttryckte flera att de själva (privat) hade behövt köpa licens till ChatGPT. Detta varierade dock eftersom vissa institutioner köpt in och distribuerat licenser centralt. Vid ett lärosäte hade en bred licens

tecknats för användning av Co-pilot, medan andra lärosäten tecknade licenser till andra verktyg för de anställda som specifikt efterfrågade det.

Sätt som lärare använder GenAI på i utbildning

Nedan presenteras en bruttolista vad gäller exempel på hur GenAI används för i en högre utbildningskontext, men notera att det är stor variation mellan de företagsekonomiska institutionerna på de olika lärosätena, samt mellan olika lärares användning av teknologin:

- Som ett bollplank, en diskussionspartner och idéspruta
- För att läsa igenom texter och generera sammanfattningar
- För att skapa quizfrågor och diskussionspunkter till seminarier
- För att generera tentor, mallar för tentasvar och för att rätta tentor
- För att ta fram kursbeskrivningar, och studiehänvisningar
- För individuella/pedagogiska anpassningar av utbildningsmaterial
- För att prompta fram textmassor
- För att ta fram poddar, bildstöd, presentationer och videoklipp för användning i undervisningen
- För beräkningar, ritningar, prototyper och modellering tillsammans med studenter
- För att bygga kursspecifika chatbots

Forskning: Nya sätt att se på produktion och publicering

Att använda GenAI i forskning

När det gäller hur GenAI används i forskningen varierade svaren beroende på vilken ämnesriktning personerna hade på sin forskning (inom t. ex. entreprenörskap, marknadsföring, redovisning, finansiering och organisation), i viss mån deras ålder, men framför allt deras nyfikenhet vad gäller ny teknologi. Alla respondenter hade på ett eller annat sätt undersökt och testat vad GenAI kan användas till i deras forskning, men hur mycket och till vad varierade stort. Det vanligaste användningsområdet var att låta ChatGPT översätta text från svenska till engelska, eller låta den korrekturläsa en skriven text och föreslå förbättringar. Andra nämnde att de testat andra verktyg för att transkribera intervjuer, och i en del fall även till att sammanställa och kategorisera citat och exempel under olika empiriska teman. Här beskrivs GenAI som ett ”verktyg” bland andra, och som något man kan ”unna sig” för att effektivisera sitt arbete. En person berättade att hen själv köpt in de licenser som behövts i arbetet, men tyckte inte att det var annorlunda från att köpa en fin penna till sig själv för att göra arbetet lite roligare:

Så jag anmälde mig och registrerade mig för det, och jag tänkte att det var en slags bra investering – som om jag just hade köpt, du vet, en riktigt fin penna eller något att skriva med, ungefär som när man betalar för Dropbox eller något sånt.

Detta att själv betala för licenser, trots att användningen skedde i jobbet, var överraskande vanligt. Många uppgav att de hade bekostat egna licenser, och att det i stor utsträckning ”testade” sig fram på egen kammare.

Några uttryckte att de såg på tekniken som en effektiv (och tillmötesgående) ”*assistent*” som de hade saknat, och som de behövde för att kunna effektivisera arbete, och frigöra tid.

Allt från transkribering till att, ja också om jag kämpar med något stycke på engelska. Alltså, jag tänker att sånt här skulle kunna göra mer, och ibland kommer jag på, men här kan jag ju faktiskt fråga om, kan jag formulera det här på något bättre sätt? Eller om jag vill ha något lite mer formellt skrivet på engelska, något kort mail och jag är lite osäker. Då ber jag ofta om hjälp. Så det kan vara väldigt olika saker.

I våra samtal framkom det att ChatGPT ofta fungerade som ett ”*bullplank, eller en sorts diskussionspartner*”. En person uttryckte att ChatGPT är den ”*bästa kollegan*”, eftersom chatboten alltid är vaken, aldrig sjuk och aldrig behöver hämta på dagis, och att man därmed kan jobba tillsammans och producera text dygnet runt. Den ”*outröttliga*” samarbetspartnern är det flera som nämner, och såhär beskriver en annan forskande lärare hur hen använder ChatGPT för att utveckla sina artiklar:

Det känns som att jag skulle behöva lägga så mycket tid på att göra samma saker lika bra. Så ja, jag använder det: använder det som ett bullplank genom hela processen, som du säger. Jag tycker det är väldigt effektivt för att testa idéer. Jag tror jag jobbar ganska intuitivt, får en idé, som i den här konceptuella artikeln: det här är intressant. Sen vet jag inte riktigt vad jag ska göra mer, eller vilken struktur eller format jag ska förpacka det i. [...] Jag har inte jobbat så mycket med att analysera empiri det senaste året. Transkriberar har vi gjort via något AI-program. Men jag har inte jobbat med datan aktivt med hjälp av ChatGPT. Men jag laddar ju absolut upp artiklar för en konversation med ChatGPT kring olika artiklar och hur de kopplar till varandra. [...] Jag känner att jag också skriver slarvigare. Mm. Min skrivprocess ser annorlunda ut nu. Det är ett samarbete. Jag skulle säga att det är som en medförfattare. Jag skriver lite och sen frågar jag den om något uppslag och då integrerar jag det, och så skriver jag någonting lite slarvigt och ber den utveckla det jag skrivit.

Huruvida man var transparent i sin användning varierade och sågs av några inte något som ansågs viktigt att prata om, vilket kanske kan förklaras av att gränserna mellan arbetet och det privata suddades ut och eftersom flera använde sina privata licenser.

Att begränsas i sin forskningsanvändning

Samtidigt som en del inte ansåg det nödvändigt att berätta om sitt användande, ifrågasatte andra hur mycket man egentligen får lov att använda generativa verktyg. Särskilt reflekterade de över att GenAI inledningsvis hade diskuterats som en möjlighet för studenter att fuska – och funderade vidare på vad det innebar i ramen för forskning. De ställde sig frågor som: Hur blir det för oss forskare? Hur mycket kan vi använda GenAI innan det räknas som fusk? Genom dessa frågeställningar synliggjordes en otydlighet, och en oro för att använda generativa verktyg i sin forskning: ”För ibland uppmuntras det och tas som självklart, medan det i andra fall inte tillåts alls”. En annan forskande lärare uttryckte det såhär, och pekade på att hen inte hade tillräckligt kunskap om tekniken:

Och jag ska inte alls säga att jag är bra på det där. Men jag fattar ju någonstans. Jag fattar ju användbarheten. Det var någon som hade frågat vår forskningsansvariga på institutionen om man kunde få bidrag till språkgranskning. som sa nej, nej, men det kan ju en AI göra. Och det är liksom såhär: jaha, ja, det kanske man kan. Alltså vi är fortfarande i det här läget där man inte riktigt vet vad som är okej. För att jag menar om jag låter en AI granska min text och den skriver om den, är det fortfarande min text? Så jag är nog själv rätt restriktiv. Jag vet att vi hade någon, vi skulle göra en sammanfattning någon gång av en ansökan och då sa vi, vi kan i alla fall göra en, vi kan väl skicka in den till chatbotten så kan vi titta på det som kommer ut, men då blev det inget bra. Men just sådana grejer kan jag tänka mig, det är väl liksom, ja, ingenting kommer ju att användas av den där texten så att säga. Men jag tror vi fortfarande är kvar i det här gränslandet där vi funderar på vad det är som är okej och vad är det som inte är okej och där vi inte riktigt kan... Nej.

Flera forskare uppgav att de fått samma motstridiga signaler vad gäller publiceringsprocessen. Samtidigt som förväntningarna på språkligt och grammatiskt korrekta versioner har höjts, vilket motiverar till användning av översättnings- och korrekturverktyg, så finns det vetenskapliga journaler som inte medger någon användning av GenAI-verktyg överhuvudtaget. Respondenterna förklarade att dessa journaler ofta har ett moment där de (såsom inlämnande författare) ska kryssa i en ruta huruvida de använt generativa verktyg eller inte, varpå ett jakande svar leder direkt mot ett ”reject”, vilket i sin tur kan leda till att forskarna håller tyst om, eller förminskar den GenAI användning som de faktiskt haft.

Sätt som forskare använder GenAI

Också vad gäller forskningen så är det en stor variation mellan de olika institutionerna, samt mellan olika forskares användning av teknologin. Men i stort så kan användningen sammanfattas i följande områden som GenAI används för:

- Att agera bollplank och diskussionspartner vid såväl artikelskrivande som ansökningsprocesser

- Inspelningar, transkriberingar och översättningar av texter
- Sammanfattningar av texter och litteraturoversikter
- Generering av forskningsfrågor, tabeller och titlar
- Ren textgenerering
- Kodning samt analys och hantering av såväl kvalitativ som kvantitativ data
- Generering av modeller, illustrationer och videoklipp
- Grammatikkontroll, korrekturläsning och språkgranskning
- Administration och bokningar, mötesinbjudningar
- Mötesanteckningar och sammanfattningar av projektmöten
- Ansökningar, sammanställningar och uträkningar

Syntes: GenAIs roll inom utbildning och forskning

Med utgångspunkt i de bruttolistor vi har presenterat har vi kunnat identifiera fyra olika användningssätt för GenAI. Nedan tabell utgår ifrån denna kategorisering. Vår data pekar på att GenAI används för att generera idéer och underlätta ett konceptuellt tänkande, för att producera innehåll, för att analysera och jämföra data, samt för att effektivisera administration. Dessa kategorier beskrivs närmre i nedanstående tabell och illustreras med exempel både från utbildning och forskning.

Tabell 1. Kategorisering av AI användning inom undervisning och forskning

Kategori	Beskrivning	Ex. från utbildning	Ex. från forskning
Kreativ och konceptuell användning	GenAI används för att generera idéer, formulera frågor och stödja tänkande	Bollplank, idéspruta, diskussionspartner	Forskningsfrågor, artikelidéer, ansökningsstöd
Innehållsproduktion och design	GenAI används för att producera text, bilder, video och annat material	Kursbeskrivningar, quiz, multimedia	Artiklar, modeller, illustrationer, tabeller
Analys och kunskapssyntes	GenAI används för att bearbeta, analysera och sammanfatta information	Sammanfattningar, tentarättning	Litteraturoversikter, textanalys, datahantering
Administration och effektivisering	GenAI används för att automatisera eller förenkla rutinuppgifter	Kursadministration, rättning, individuella anpassningar	Mötesanteckningar, språkgranskning, bokningar

För att kunna skapa relevanta förhållningssätt till akademins GenAI-användning så behöver vi förstå att GenAI används på en mängd olika sätt inom utbildning och forskning, där teknologin till olika sätt kan ersätta, och/ eller komplettera olika arbetsuppgifter. Samtliga användningskategorier som vi har identifierat förekommer både inom utbildning och forskning, men det finns en viktig distinktion vad gäller deras tillämpningsområde. När GenAI används på utbildningsområdet, verkar det som att utvecklingen har lett till att förstärka och förbättra pedagogiska praktiker men med människa fortsatt i fokus för undervisningen. Inom forskningen är det mer komplext. Om GenAI först används på det konceptuella stadiet, för att generera fram idéer och forskningsfrågor, för att sedan användas för analyser, och slutligen för innehållsproduktion, med genererade texter och modeller som resultat, så kan man fråga sig vad som överhuvudtaget finns kvar av den mänskliga insatsen. GenAI går från att vara assistent eller medförfattare till att vara den som ”gör” den huvudsakliga ”arbetsinsatsen”. Att ta hjälp av GenAI inom ramen för sin forskning bär således på annorlunda och troligtvis på större risker, jämfört med att låta den assistera inom utbildningen. Inom administration och effektivisering uppfattas GenAI-användning tämligen riskfri inom båda kontexterna (med undantag för att rättning och utvärderingar inom utbildningen kan falla inom området för myndighetsutövning och därför inte bör helautomatiseras).

Reflektioner om tänkbare implikationer av GenAI

I detta avsnitt lyfter vi fram intervjupersonernas reflektioner, både från dem som omfamnat teknologin och från dem som ställt sig skeptiska och avfärdande till dess användning. Vi har bett dem reflektera över vad en ökad användning av GenAI innebär för deras undervisning, i praktiken, men också vad den innebär för forskningen. Vi har även ställt frågor om det spelar någon roll för akademins roll och uppdrag att GenAI-verktyg saluförs av privata bolag, och vad kan den ökade GenAI-användningen medföra för den allmänna synen på kunskap och vetenskap?

Vi har delat upp reflektionerna i tre delar: 1) Hur klassrummet förvandlas från en arena att förmedla kunskap till en plats där reflexivt lärande främjas; 2) Hur GenAI riskerar att leda till en överproduktion av text och osunda syntetiska relationer inom forskningen; och 3) Hur användandet av GenAI skapar både utmaningar och möjligheter för ett gemensamt kunskapande, och om det innebär förändringar i synen på akademins roll i samhället.

Reflektionerna ger oss en ögonblicksbild av en förståelse som är i rörelse, och som inte bara påverkar hur vi inom akademien ser på GenAI utan också oss själva och vår roll i samhället.

Från kunskapsförmedling till ett reflexivt lärande

[Från konsten att checka av kunskap till att utveckla ett kunnande](#)

Den snabba utvecklingen av GenAI, speciellt från lanseringen av ChatGPT 2022, har inneburit att skriftliga examinationer, såsom hemtentor och uppsatser, har spelat ut sin roll. Som vi har berättat har de lärosäten som våra företagsekonomiska institutioner är en del av, på central nivå tagit fram och implementerat regelverk som förbjuder deras studenter att använda ChatGPT (och andra verktyg). I vissa fall har de också tagit fram rekommendationer som påpekar att skriftliga examinationer bör undvikas eftersom det inte går att kontrollera om studenterna har använt generativ teknologi. Över tid har enskilda institutioner fått möjligheten att själva välja sitt förhållningssätt, men dessa centralt befästa regelverk har gjort stora avtryck på de företagsekonomiska institutioner som vi har studerat. De centrala reglerna blir ramverk att förhålla sig till.

Ja, vi måste ju navigera kring det här. Dels är det här med fusk och så. Det är ju helt klart. Det har ju redan påverkat oss väldigt mycket att vi inte kan ha skriftliga tentor. Så det är klart att det är en konsekvens som betyder att vi inte i princip inte i särskilt stor utsträckning kan mäta deras förmåga att skriva. [...] Vårt fokus på studenternas förmåga att skriva, den minskar ju.

När vi bad våra respondenter reflektera över innebörden av de nya utmaningarna i studenternas GenAI användning uttryckte de ett behov att tänka nytt, inte bara när det gäller examinationer, utan också hur de undervisar och lär ut. Exempelvis genom att fokusera mer på diskussioner och seminarier. I samma anda nämnde flera att det blir ett ökat fokus på muntliga examinationer

och försvar. En respondent menade att detta ställer nya krav på lärarna som måste vara mer delaktiga, eller närvarande, i studenternas läroprocess, vilket inte alltid är helt enkelt. Detta till trots påpekade en respondent att vi genom fokuset på muntlig tradition kan komma närmre ett faktiskt lärande – och att vi därmed rör oss bort från en idé om att bara förmedla och förhöra, eller checka av, kunskap, till att istället skapa insikter genom samtal. Att kunna prata om sitt arbete och ämne, och försvara sina val blir därmed avgörande för att kunna visa att ett lärande har skett: *”De ska kunna svara på frågor, och kan de inte svara på frågor då är det stor risk att det inte är deras arbete.”*

Flera respondenter, på både strategisk och operativ nivå, uttryckte dock att ett ökat fokus på muntliga redogörelser är resurskrävande, vilket innebär att lärarna måste hitta mer tid att lägga på undervisningen. Resurserna har inte ökat, och än så länge är det svårt att se var effektivitetsvinsterna är. I ett fall resonerade en forskande lärare dock vidare och förklarade att nya resursbehov faktiskt skulle kunna lösas genom användningen av generativa verktyg i undervisningen. Det skulle kunna innebära en tidsbesparing: att generera quizz och seminarieupplägg (vilket vi också pekar på i tabell 1). I så fall skulle kanske tid kunna frigöras till det faktiska mötet med studenterna. Och kanske skulle detta innebära en rörelse bort från idén om kunskapsförmedling och att *”producera arbetskraft med rätt kompetens”* till ett fokus på lärande och att utveckla *”reflexiva medborgare”*. Även om inte alla respondenter skulle hålla med om en sådan beskrivning, var det flera som faktiskt betonade att vi står inför ett pedagogiskt skifte och att det blivit tydligt i det pågående tekniksprånget att mer tid behöver läggas på interaktion med studenterna och fler och djupare samtal.

Tanken är att den (tiden vi vinner) ska användas för att öka kvaliteten och för undervisningen, så det blir ju då bland annat, extra lärarledda timmar, att man liksom kan använda tiden för att öka relationsarbetet.

Just tidsaspekten och möjligheter att effektivisera arbetet är intressant, eftersom flera nämner att den nya tekniken erbjuder möjligheter att språkgranska, transkribera, systematisera litteraturstudier och så vidare – sådant som tidigare tog mycket tid i anspråk. Samtidigt uttrycker nästintill alla att man inte känner att man hinner göra allt detta själv; så samtidigt som GenAI erbjuder sätt att frigöra tid och arbete, skapas också arbete genom att de resultat som genereras måste kontrolleras eller på andra sätt utvärderas.

[Från fusk till fokus – om att förhålla sig till ett nytt sätt att lära](#)

Några intervjupersoner gav också uttryck för att de skiftat fokus från studenterna – och hur de får eller inte får använda GenAI – till sig själva och rollen som lärare och hur de kan lära ut på bästa sätt, och även hur de ska lära ut GenAI-användning på bästa sätt

Två år efter lanseringen har diskussionen delvis förflyttats från att främst handla om fuskeliminering – och bristande tillit– till behovet av att integrera tekniken och förbereda framtidens arbetskraft.

I samma anda beskrev en annan respondent att teknologi medför ett behov att fundera på vad det är vi inom akademien bör erbjuda studenterna och hur vi kan se till att vi skapar ett meningsfullt lärande: Där vi måste berätta för studenterna att *”även om GenAI kan hjälpa till med att läsa och skriva så är detta färdigheter som de förväntas utveckla”*.

För att lära ut hur studenterna kan använda GenAI i sin framtida profession, och hur de kan använda den för att förstärka sin egen kompetens, snarare än att ersätta den, så varierar också bilden mellan institutionerna och de enskilda lärarna. En stor del av lärarna uppmuntrar numera sina studenter att använda sig av tekniken, men betonar att de ska göra det med ett utökat ansvar för sitt eget lärande. En lärare beskriver vidare hur hen ber studenterna att bara använda AI som ett stöd och för sin egen skull vara smarta i sin användning: *”Tänka själva, men använd AI som den assistenten kan vara.”* En annan lärare menar att det är kontraproduktivt att tala om fusk:

Det blir fånigt om vi sitter på universitetet och säger att det är fusk att använda AI. De är i det här digitala landskapet hela tiden. Många spelar mycket och har den här typen av gränslöshet hela tiden: Vad är vad? Vad är en människa som säger nåt, och vad är. liksom den här maskinen eller avataren eller någonting? Men sen att vi har ju också någonting då som är värdefullt för dem, förstås, tänker jag. Alltså, vi måste ju ändå på något vis... Det vi bär med oss är den här idén om att det är viktigt att läsa, att skriva, att använda språket, att språket är inte bara det här kortfattade maskin-baserade i datorn, utan det är någonting mer. Det är väl vår uppgift då att försöka berätta om det. Men det är ju lite sådär att när de kommer till universitetet, om de inte har pratat om de här frågorna innan, eller fått med sig krav på att man faktiskt ska läsa en bok ibland, eller man faktiskt måste skriva ibland.

I arbetet med att lära ut hur studenterna kan använda GenAI på ett vettigt sätt, betonade några att det viktigaste vi kan göra är att förbereda studenterna på att fokusera mer på förmågan att kunna ställa bra frågor – *”att prompta”*. Men här uppmärksammades också ett ökande behov av mer såväl reflexivitet som en diskussion om etik och moral kopplat till den generativa teknologin. För sådana diskussioner lyftes också behovet av att hålla hårt i rent mänskliga egenskaper (områden där människan fortfarande är överlägsen maskinen), samt betydelsen av känslor och erfarenheter. Att lyfta det mänskliga, sågs som ett viktigt fokus i diskussioner om mänskliga möjligheter att behålla agens i relation till AI, och inte riskera att förlora kontrollen över tekniken; *”Våra studenter ska kunna dra nytta av tekniken men också garantera att svaren de ger är korrekta – det kommer vara avgörande i deras framtida arbetsliv.”*

Sammanfattningsvis så visar våra resultat att även om det finns en stor individuell variation mellan både individuella lärare och de olika företagsekonomiska institutionerna, så handlade de initiala diskussionerna kring GenAI främst om hur akademien skulle kunna upptäcka, och undvika, fuskande studenter, medan diskussionen därefter alltmer har kommit att handla om sätt att uppdatera undervisnings och examinationsformer för att tillåta en vettig användning av verktygen. Det betonas att detta bör göras genom att utveckla både reflexiva och tekniska förmågor. En respondent förtydligade att det kanske framför allt är förmågan att kunna *lära om*

som är viktig: ”Eftersom det hela tiden kommer att komma nya grejer. Nu är det Chat GPT men två år kanske någonting helt annat.” I teknikens framkant finns således ett behov att vara reflexiv, menar flera respondenter, inte minst för att utveckla studenterna i ett kritiskt tänkande. Detta pekar på att vi rör oss bort från föreställningen att läraren enkom är en kunskapsförmedlare till att snarare bli någon som främjar lärande genom samtal, såsom någon påpekade att det kanske var förr i tiden.

Risk för överproduktion av forskning och ohe(der)liga allianser

”Vi är vad vi mäter”

Eftersom företagsekonomisk forskning i stor utsträckning mäts i antalet publikationer, och påverkar den enskilde forskarens karriär, menade flera att det är det lätt att lockas till en användning av GenAI som kan öka på forskningsproduktionen. Respondenterna berättade att den generativa teknologin kan användas för att snabba upp många moment i forskningsprocessen, från att generera litteraturöversikter och forskningsfrågor i samband med ansökningsprocesser, transkribera och tematisera intervjuer, att göra beräkningar och skriva kod, till att ta fram förslag på struktur till en artikel (dessa olika användningsområden presenteras närmre i tabell 1, i avsnitt 5.3). Samtidigt som vissa påpekade att teknologin underlättar deras arbete, där några till och med benämnde ChatGPT som sin bästa – mest effektiva – kollega, menade andra att alla dessa användningsområden sammantaget spär på ett fokus på mätbarhet och driver en produktionshets, där det enda som räknas är antal publicerade artiklar utan beaktande vad gäller innehållets originalitet och validitet:

Redan innan OpenAI fanns så vet jag att de här teknofila kollegorna hade pratat om att den här forskaren har skrivit 350 artiklar förra året använder AI, och att de pratade om att det sätt som man skriver *literature reviews* på och så där, det kommer se helt annorlunda ut. Nu plötsligt kan folk förhålla sig till flera tusen artiklar. [...] detta är framförallt ett problem för att i vårt liksom produktionshetsiga akademiska klimat så är ju detta ett hjälpmedel som lätt kan bli en genväg och som lätt liksom kan leda till fullständig intellektuell förflackning.

En respondent menar att det finns en risk att varje enskild forskare utgår från sin egen horisont, och lockas till att vilja använda ChatGPT för att öka på den egna produktionstakten, istället för att ta ett kollegialt ansvar för frågan om akademins roll i framtiden:

[...] det är rädslan att den kvantitativa tröskeln höjs också. Det här är också rent egoistiskt, men att det kommer gå så mycket snabbare då att publicera artiklar så att ribban höjs. Vi kommer då behöva producera tio artiklar per år med hjälp av ChatGPT. Och jag vet inte om det är.... det är inte ett lockande scenario. Nej.

Oavsett så menar det flesta att det är troligt att mer text kommer att produceras, även om det finns de som ifrågasätter om det verkligen handlar om forskning. Allt fler texter kommer att

lämnas in till journalerna, som enligt en *peer review* modell kommer skicka tillbaka allt fler texter till forskarsamhället att läsa och granska. Detta är ett arbete som på de flesta lärosätena betraktas som en del av det ”osynliga arbetet”, som ska göras men som inte riktigt räknas då det varken ger timmar eller pengar. Hos den enskilde forskaren som ska utföra denna *peer review* kan det därför finnas en lockelse att själv använda generativa verktyg för att läsa och sammanfatta texten, och att skriva sitt utlåtande (det är också på grund av detta som fenomenet med gömda prompts uppkommit, se avsnitt 2.1). Väl tillbaka hos den ursprungliga författaren uppkommer återigen risken att GenAI kommer att användas för att sammanfatta utlåtandet och svara på det, och att uppdateringar av den ursprungliga texten sker på samma sätt (med generativa verktyg). Detta innebär att det är troligt att det framöver kommer att skapas allt fler (och allt längre) texter, som ingen ens kommer läsa.

AI driver på en överproduktion av text där ingen längre läser det som skrivs – ibland inte ens författaren själv. Systemet har ju i någon mening redan imploderat. Det är ju ingen som läser det som skrivs. Vi producerar inte akademiska texter för att de ska läsas. Det var ganska länge sedan... jag säger det med mycket sorg, för jag tycker det vi håller på med är så jävla dumt. De här tendenserna fanns redan men AI har gjort allting mycket, mycket värre. För nu låtsas vi inte ens som att någon ska läsa de här sakerna: när de som har skrivit texterna inte ens har läst dem själva.

Här menar alltså respondenten att GenAI används för att generera text, som sedermera utvärderas av en annan AI-agent i en reviewprocess innan publicering, varvid ytterligare en AI-agent tar vid som sammanfattar innehållet som sedan får den mänskliga ”läsarens” uppmärksamhet. I en sådan ordning är det enda som finns kvar för människan skapandet av den ursprungliga prompten och att läsa en sammanfattning av den genererade artikeln. Och däremellan en väldig massa onödig text, som i sin tur driver en stor och helt onödig, energianvändning.

[...] nästan alltid så genererar de någon form av avfall eller negativa konsekvenser i en annan del av systemet, som man inte ser med en gång och som man väldigt om man om man är någon som vill sälja in systemet så pratar man inte så mycket om det.

Tydligt är att flera respondenter menar att forskningsvärldens incitament skapar helt fel, och oönskade, konsekvenser i en värld där GenAI regerar. Men samtidigt framhåller man att det finns en uppsida i detta som består av att GenAI troligtvis kommer blottlägga systemets svagheter och driva på förändringen, vilket i sin tur är något som flera har efterfrågat under en lång tid: Ett nytt system för att mäta och utvärdera forskarens insatser och resultat, där vi också kan ställa oss frågor om vad det är som skapar mening och värde i forskning och kunskapsproduktion.

Blinddating eller ”Vem tar vem?”

Ytterligare en tänkbar effekt av GenAI, är om kollegorna kommer bytas ut mot syntetiska, konstgjorda, samarbeten. Flera uttryckte att de generativa verktygen har fungerat som ”duktiga

assistenter”, eller en ”bra kollega”. Här är det anmärkningsvärt att flertalet (både kvinnor och män) pratade om verktygen med just kvinnliga pronomen: ”*Hon hjälper mig med; jag ber henne om detta*”, vilket också spelar an till en tradition att tillskriva just assistenter ett kvinnligt kön, vilket både *Alexa* och *Siri* är exempel på (dessa är namn på vanliga AI-verktyg för hemmet och mobilen marknadsförda av Amazon och Apple). När vi ställde mer specifika frågor om denna bild; att AI ibland framställs som en sorts ”*drömpartner*”, oaktat om det är en partner på det privata planet eller en kollega, så var det förvånande många som istället beskrev utvecklingen som en ”*mardröm*”. Denna mardröm menade de består av en utveckling mot en relation som leder till en okontrollerad kommunikationsström och en produktion av olika innehåll, där människan i slutändan förlorar kontrollen. AI-verktyget tackar nämligen aldrig nej till ett jobb, vilket innebär att mer och mer text och annat material genereras, och följaktligen att mer och mer kommer att förväntas och krävas av oss på vår arbetsplats.

Om vi kopplar det nya relationsbyggandet med GenAI, till effekten att allt mer text produceras, så kan dessa två trender alltså förstärka varandra. En respondent beskrev det som en ”*ping pong match*” mellan olika AI-assistenter. I en sådan kontext så kan det vara svårt att veta om det är din kollega, eller dennes virtuella assistent, som har tagit den gemensamma texten vidare. Ett par respondenter pekade på ett nytt behov av tillit i relation till sina medförfattare, eftersom alla inte är öppna med om och hur de använder tekniken. Detta är dock inte begränsat till forskningen, menar en av respondenterna, eftersom detsamma gäller inom utbildningen när studenterna samarbetar med varandra i grupparbeten, och där de behöver lita på varandra, att inte någon inom samarbetet har använt teknologin på ett tveksamt eller förbjudet sätt.

Härutöver bör vi kanske också, påpekade några av respondenterna, oroa oss för konsekvenserna att vi (studenter, lärare och forskare) i allt högre grad vänder sig till GenAI för sällskap och för att ha någon att prata med. En respondent reflekterade över den stundtals bristande kollegialiteten på arbetsplatsen, och att vi (mycket tack vare de metoder som forskare utvärderas med) har blivit alltmer individualistiska och kanske också ensamma i vårt arbete, men att vi nu äntligen har en samarbetspartner som finns där 24/7, vilket gör att vårt behov av mänskliga kontakter minskar:

Det är ju liksom någon ganska sorglig diagnos över det akademiska livet på många lärosäten. Att man känner så. Skönt, slipper jag jobba med människor. Jag kan bara jobba med en maskin. Det finns viss forskning i alla fall som tittar på AI-flickvänner och sådana saker. AI är ju en väldigt, de är ju uppbyggda på ett sådant sätt att de bekräftar oss och ser oss och kommer ihåg och sådär.

När syntetiska partners alltid håller med och inte ifrågasätter, riskerar vi dessutom vår förmåga att utveckla ett kritiskt och reflexivt förhållningssätt. Och det sorgliga är att vi riskerar förlora den förmågan just när vi behöver den som mest.

En kamp om kunskap och kompetenser

Från våra reflektionsfrågor blir det tydligt att det är flera som funderar på hur synen på kunskap och vetenskap kan komma att förändras i takt med att användandet av GenAI ökar – och hur detta kommer att påverka akademins roll i samhället. Här är oron mer framträdande, en forskande lärare uttrycker det såhär:

Ny teknik utlovar produktivitetsvinster och gör det nästan alltid med ett narrativ om att vi ska bli lyckligare och rikare och att det hänger ihop. Men det som det hela tiden är ett hot mot, det är liksom en större diskussion, om ... utbildningsväsendet, om bildning, och att kunskap inte bara gynnar människan i snäv instrumentell bemärkelse, utan att det är någonting annat också.

Flera respondenter ställde sig frågan om det är rimligt att tro att akademien själv ska kunna rusta morgondagens arbetskraft för att förstå och använda den nya tekniken? De frågade sig om samhällets ökande användning av GenAI kommer att ställa nya kompetenskrav på forskare och lärare, på samma sätt som de sett att nya växer fram inom olika branscher. Inom andra sektorer anses det som en nödvändigt att ha ett digitalt kunnande för att förstå och möta de utmaningar och möjligheter som följer med den nya teknologin, och några respondenter frågade sig därför om vi kommer att se mer samarbeten med externa aktörer. Kanske är det rimligt att tänka att de företag som erbjuder de GenAI-verktyg får stå för den praktiska kunskapen, medan akademien istället återgår till att fokusera på att lära ut (och värna) ett kritiskt och reflekterande förhållningssätt. ”Kanske”, sa en av respondenterna, blir det ”mer som det var förr” där akademien närdes av ett klassiskt bildningsideal och där det fanns ett fåtal elituniversitet, och därutöver praktiska högskolor som erbjöd mer yrkesinriktade utbildningar där inte texten stod i fokus? Så här uttryckte sig en forskande lärare om sin framtida roll:

Det är vad [institutionsledningen] brukar prata om. Att det kommer bli den högre utbildningens roll i ett framtida samhälle som domineras av den här typen av teknologi. Det blir ännu mer att säkerställa att våra studenter blir duktiga människor i någon bemärkelse. Att man blir duktig på det som teknologin inte kommer kunna göra, i varje fall inte med en viss framtid. Med empati och med kulturell *awareness* etc. Vår *educational mission* blir ännu viktigare. Det blir ännu viktigare att kunna särskilja vad är fakta, vad är kunskap, vad är sådana grejer. Varje dag så framstår det saker som händer som är ganska konstiga i världen. Då blir det ännu viktigare att kunna navigera det själv och inte förlita sig på teknologi. Jag tror det blir ännu viktigare.

Den nya teknologin medför att vissa frågor ställs på sin spets, såsom vad sanning och kunskap är, vilket medför en ökad relevans för akademien som en tillförlitlig källa till, och arena för,

denna typ av diskussion. En respondent menade att det också är en fråga som behöver lyftas och diskuteras:

Det är klart att liksom allt fusk, och kopplat till liksom *fake news*, och att du liksom kan skapa vilken film som helst liksom, som inte finns och sånt. Det är självklart liksom att det påverkar universitetets grundläggande roll liksom, som en slags, som någon form av sanningssägare typ. Att det ska vara vetenskapligt belagt och allt sånt där. Jag tror den rollen kommer självklart bli mycket viktigare framöver.

I denna del menade alltså flera respondenter att den vetenskapliga metoden och akademins roll aldrig varit så viktig som nu. I en tid där vetenskapliga metoder ifrågasätts och lögnar, spekulationer och fakta blandas ihop och sprids via sociala plattformar är ett kritiskt öga och en empatisk och kulturell medvetenhet A och O.

Nya samarbeten, nya plattformar - när gränser mellan det privata och offentliga suddas ut

Eftersom den nya teknologin kommer från, och marknadsförs via, privata företag uttryckte flera respondenter att akademien borde öppna upp för nya samarbeten. Dels för att säkra tillgång till teknologin, dels för att få en djupare insikt i dess tillämpning. Många uttryckte emellertid en rädsla för att använda sig av verktyg saluförda av privata, och ofta amerikanska, techjättar, och menade att detta troligtvis skulle få en påverkan på både forskningsproduktionen och utbildningen och ”produktionen” av färdiga studenter, eftersom den generativa teknologin har så stor påverkan på många vitala forsknings och utbildningsområden (se tabell 1 i stycke 5.3) En respondent reflekterade kring problematiken som kommer i och med att ett privat företag som OpenAI har lanserat ett verktyg som används på vardaglig basis inom akademien:

Det är ju ett ganska mysigt företag egentligen. Vi vet inte riktigt vad alltså. Det är väldigt stängt. Och det som är lite intressant, det är, det är ju att, det finns ju de som absolut inte vill använda sig av GhatGPT olika skäl, men de majoriteten är ju så här: Ja, vad bra, enkelt, jag kör! Även om man är en i grunden kritisk forskare så gör man det och det är lite intressant att det plötsligt därför att det är enkelt att använda. Du får ganska mycket hjälp. Så försvinner liksom det där tänket: Att ja, men är det här verkligen vad jag vill? Det här är ju ett företag.

En annan respondent förvånades över hur lite vi faktiskt har pratat om denna dimension – vad det är vi riskerar när vi går över till privata plattformar och hur vi kan säkerställa dataintegritet när vi laddar upp texter.

Det är ju lite förvånade över hur lite man verkar prata om de plattformar som vi är på. Vissa gör det, men långt ifrån alla. Det är lite mer så att man får hacka i sig det. Det är det som är. [...] Jag vet att med [ett transkriberingsverktyg] pratade vi ganska mycket om det är okej att vi lägger våra ljudfiler i deras verktyg. De säger att de har hög säkerhet och hanterar data efter konstens alla regler, och vi har ju fått projektet

etikprövat, så det har ju gått med på det, att vi har skrivit in att vi använder [transkriberingsverktyget], så det verkar vara okej, men om man håller på med den här ChatGPT kan jag känna att det ganska ofta känns lite så här ”äh gud, jag vet inte, var hamnar det här?”

Ytterligare en respondent resonerade på ett liknande sätt kring oron över vad som riskerar landa i andras händer, och menar att det kanske inte bör ligga på den enskilda forskarens ansvar men efterfrågar lagstiftning som tydligare hanterar eventuella risker.

Ja absolut, och det känns också som att lagar och regler på EU-nivå åtminstone kommer komma. Och där har väl särskilt EU haft ett lite striktare förhållningssätt till tech-jättarna. Vilket kanske är bra, även om regleringarna ibland också är lite träiga. Så känns det ju som att det måste finnas. Eller de måste komma!

Ett liknande resonemang fördes av en respondent menade att det är ”läskigt” att tänka på vad tekniken – genom ägandet av dessa techjättar – kommer att få för konsekvenser för det som idag beskrivs som en kamp om kunskap. Personen ställer sig undrande till vem som ska leda den diskussionen när alla är fullt upptagna med undervisning, forskning, söka forskningsmedel osv.

Jag tror ärligt talat att de flesta av oss som undervisar och forskar inte har tid att sätta oss ner och reflektera över sånt här, eftersom vi mest släcker bränder och bara försöker rätta uppsatserna, få saker gjorda, hinna till mötet och publicera artikeln innan tidsfristens deadline går ut, och allt det där. Så att faktiskt ta sig tiden att backa ett steg – det gör de flesta inte.

Men samtidigt som riskerna med potentiella samarbeten med techjättar målades upp var det flera respondenter som också uppmärksammade andra tänkbara samarbetspartners. De pekade på att bara för att vi befinner oss i ett teknologiskt skifte så behöver det inte vara just techjättar som vi vänder oss till. Istället menar de att den nya tiden kan öppna upp för samarbeten fokuserat på konst, kultur och/eller empatisk utveckling, inte minst för att hålla fast vid tanken om att värna ett kritiskt och reflexivt förhållningssätt.

Slutsatser och lärdomar

GenAI har på kort tid förändrat förutsättningarna för såväl undervisning som forskning inom akademien. Den nya teknologin utmanar synen på tidigare föreställningar om vad kunskap, intelligens och lärande är. Problematiken kan relateras till Turings funderingar från 1950-talet (Pinar Saygin 2000) om vad som händer när vi inte längre kan särskilja om något har genererats av en människa eller en maskin. Utvecklingen av GenAI har inneburit just detta, att vi inte längre kan vara säkra på det som studenterna lämnar in är deras ord, och att det verkligen reflekterar deras lärande eller om det visar resultatet från en AI-agent. Detsamma gäller såväl för forskarutbildning som forskning.

I den här avslutande delen presenterar vi de slutsatser som vi kan dra av våra resultat, men också de nya frågor som väcks – som inte bara är intressant för framtida forskning utan också här och nu, i praktiken. Precis som Tienari (2025) påpekar befinner vi oss i ett föränderligt landskap där själva studieobjektet – GenAI – hela tiden rör på sig. Som forskare behöver vi därför acceptera att det finns en osäkerhet kring vad AI egentligen är, och hur teknologin kan förstås, medan vi också väntas visa mod genom att experimentera, pröva nya tankesätt, och vara öppna för sådana oväntade insikter som kan uppstå när teori möter praktik. Det är alltså viktigt att anamma en reflexiv hållning, för att kunna förstå och möta tekniken på ett nyktert sätt. Genom de reaktioner och reflektioner som vi genom våra intervjuer har kunna få ta del av, är det tydligt att det finns ett stort behov av att lyfta blicken och blicka in framtiden.

Ett flertal intressanta lärdomar kan dras från vår intervjustudie. För det första, kan vi se att ett initialt fokus på att ”stoppa fusk” har ersatts av ett behov att utveckla nya examinationsformer och undervisningsmetoder, där GenAI istället tillåts användas som ett verktyg för att stärka studenternas förmåga till kritiskt tänkande och eget ansvarstagande. Detta visar på ett skifte i attityden till tekniken som har gått från ”kontroll” till behovet av ”reflexiv förmåga”. Hur bra tekniken än blir så gör den inte att kunnandet – dvs förmågan att problematisera, ta andra perspektiv och ställa relevanta frågor – blir mindre viktigt. Snarare tvärtom. När tekniken kommer med färdiga svar behöver vi kunna värdera om svaret är rimligt och riktigt och här blir de klassiska bildningsidealen och den vetenskapliga metoden avgörande.

För det andra, så kan vi se att GenAI riskera leda till en överproduktion av text och till syntetiska relationer som växande grad ersätter mänskliga relationer. De beteenden som teknologin stöttar (en ökad textproduktion) uppmuntras av rådande logik inom den företagsekonomiska forskningen (att textproduktion premieras). Inom just företagsekonomi är konsekvensen för forskningen särskilt intressant att reflektera över eftersom företagsekonomi ett textbaserat ämnesområde, där artikelpublicering har blivit allt vanligare, trots kritik om att det samtidigt genereras mängder av ”meningslös” forskning (Ghoshal 2005; Pfeffer 2005; Alvesson et al. 2017). Intresset för praktiken och praktiska lösningar har fått stå till sidan, framför en strävan att ständigt generera – och bekräfta – nya modeller och koncept. I förhållande till vad som erbjuds i utbildningen kan det delvis stå i kontrast till hur ämnet tidigare betraktades, som en professionsutbildning, varför bland annat Ann Cunliffe (2002) förespråkar ett mer reflexivt förhållningssätt inom pedagogiken.

För det tredje, och vad gäller den förändrade rollen för akademien i samhället, så medför skiftet att en betydande del av kunskapsgenereringen kommer att ske inuti svarta lådor (som både är teknologiskt komplexa och ägs av privata aktörer). När privata företag tillhandahåller verktyg som blir centrala för att just ”generera kunskap” (ett begrepp som i sig kan behöva revideras i tider av GenAI), utmanas universitetens traditionella roll som en oberoende kunskapsinstitution. Detta väcker frågor om legitimitet, etik och vilken position akademien har, och bör ha, i samhället och dess roll i förhållande till andra samhällsaktörer. Vår studie visar att reaktionerna på GenAI inom de företagsekonomiska institutionerna har rört sig från en initial rädsla och osäkerhet till en mer nyanserad diskussion om hur tekniken kan integreras inom företagsekonomisk utbildning och forskning, även om ansvaret för att faktiskt ta till sig den nya teknologin i största grad har förlagts på en individuell (och operativ) nivå. För rollen som universitetslärare beskrivs utvecklingen med en tillförsikt för framtiden. Här nämns möjligheten att röra sig från att vara en förmedlare av kunskap till att främja dialog och uppmuntra till ett reflexivt lärande. Inom rollen som forskare blir användningen dock mer tveksam. Här ser vi, utifrån intervjuerna, ett behov av att skapa tydligare strukturer för kompetensutveckling, och som inkluderar både teknisk och etisk AI-kompetens, men också en lärandekultur som främjar och värnar kritisk tänkande och kreativitet. Vidare är det viktigt att fortsätta att stödja lärare och forskare att våga experimentera med AI, samtidigt som de behöver utveckla ett ansvarsfullt förhållningssätt till användningen av teknologin, inte minst mot beaktande av de betydande energikostnader och miljökonsekvenser som denna användning leder till.

Sammantaget leder detta till flera intressanta frågor för framtida forskning, såsom; Hur kan vi, både för akademien och miljöns skull, begränsa en otyglad textproduktion? Hur kan vi organisera oss för att motverka logiker som uppmuntrar just produktion av text? Hur hanterar vi den maktförskjutning och de risker som uppstår när teknologi (ägt av privata bolag och blackboxat till sin natur) blir både studenternas och forskarnas ”pålitbara” partners. På vilket sätt förändras forskarens roll och vetenskapliga praktik – kunskapandet – när AI blir en ”medförfattare”? Hur förändras det större akademiska ekosystemet bestående av finansiärer, forskningsinstitut, utgivare och politiker av nya maktskiften och digitala logiker. Och, hur kan vi värna om bildning, demokratiska värden och vetenskaplig integritet i denna digitala tidsålder?

Avslutande reflektion

Tidigare forskning om GenAI i akademien har hävdats att teknologin utmanar vårt sätt att examinera lärande (Batista et al. 2024; Erhardt et al. 2025). Härutöver visar vår studie, i linje med Barros et al. (2023), att utvecklingen gått mot omfattande av teknologin samt ett reflekterande förhållningssätt kring vad detta innebär för forskning och forskningsproduktionen. Det vår studie bidrar med som inte övrig litteratur har, är ett helhetsperspektiv, då vi inte enbart tittar på undervisning, eller forskning, eller kunskapsinstitutionernas roll i samhället, utan alla tre samtidigt. För det är när vi ställer dessa sida vid sida som vi kanske inser att det inte är studenternas användande som vi borde ha varit oroliga för, utan vårt eget. Där studenternas

användande av GenAI har öppnat upp för en positiv effekt (där vi går från kunskapsöverföring mot reflexivt lärande) ter sig effekterna inom forskningen mer sorgliga.

En betydande implikation av den generativa teknologin är en ökad textproduktion, som med en ökad insats av GenAI också vid läsning infört ett ”*ping pong*”-utbyte mellan olika syntetiska agenter. När inte ens den som står som författare har läst sin egen forskningsartikel (vilket en av våra respondenter påpekar), varför skriver vi den då? Det kan väl inte bara handla om sifferexercis och att få ytterligare en publikation till CV:t. Risken är en ohejdad produktion av text som ingen har skrivit, och ingen har läst, men som ändå kan leda till verkliga incitament såsom befordringar. Här finns dock en förhoppning att den nya teknologin kan fungera disruptivt även här, och snabba på förändringen av ett föråldrat incitamentsystem.

På liknande sätt kan vi hoppas att teknologin ger oss en hävstång i förstärkningen av akademiska värden i samhället. Vi befinner oss nämligen i en turbulent tid där de amerikanska forskningsuniversitetens storhetstid (tyvärr) kan vara över. Där politiska påtryckningar påverkar den fria forskningen och bidrar till ett vetenskapsförakt, som förnekar och förminskar forskningsinsikter och sprider alternativa sanningar. Samtidigt som universitetens roll försvagas flyttas de privata techbolagens maktpositioner fram. Och tidigare vetenskapsideal kan komma att ersättas av generativ ”intelligens”, med ökad agens och inflytande över vad som trollas fram (Berente et al. 2021).

Detta kan tyckas vara en väl dystopisk bild av framtiden, speciellt i och med att vi inledningsvis hävdade att vi vill komma ifrån en sådan diametral diskussion om dystopi *eller* utopi. Vi tror dock att det finns flera ljuspunkter här, som möjliggör oss att se och nyttja nyanserna dem emellan på bästa sätt. För samtidigt som de amerikanska forskningsinstitutens storhetstid må vara över, kanske vi, inom den europeiska akademien, kan redo att ta över och axla ansvaret för en fri och öppen akademi. En akademi där vi inte räds ny teknologi utan skapat förutsättningar för ett etiskt, och ekologiskt, förhållningssätt till hur vi ska använda den, med ett kritiskt öga på de maktförskjutningar som detta kan medföra. Genom att faktiskt se förändringarna för vad de är, och ta både möjligheter och risker i beaktande, så får vi förutsättningar att både förverkliga de positiva idéerna och mitigera negativa konsekvenser.

I mötet med våra respondenter, och deras reaktioner och reflektioner, är det tydligt att vi behöver förstå vad en ökad användning av GenAI kan komma att innebära, dels för akademien som organisation, dels för oss som individer och professionella, och dels för samhället i stort. Akademien behöver således fundera över hur vi kan organisera oss (bättre) för att erbjuda forskare och lärare praktiskt stöd i att använda GenAI på ett vettigt sätt – genom workshops, föreläsningar, och genom att faktiskt köpa in och erbjuda licenser till olika verktyg. Akademien behöver dessutom reflektera kring detta teknikskifte på såväl ett samhälleligt som ett professionellt *och* personligt plan. Det förefaller lika viktigt att fånga upp individuella lärdomar som görs i det dagliga arbetet, som att på strategisk nivå lära hur olika lärosäten väljer att organisera sig för att bättre förstå och möta den nya tekniken. Från våra intervjuer är det dessutom tydligt att det behövs en bredare dialog om akademins roll i samhället och ett behov

av att aktivt positionera sig i förhållande till den tekniken som de privata aktörerna – techjättarna – erbjuder, eftersom det påverkar kunskapens roll i samhället.

Att leda i en tid av GenAI handlar inte om att välja mellan utopi eller dystopi, utan om att navigera däremellan. Vi måste lära oss att vistas i gränslandet mellan människa och teknik och när teknologi möter akademiska värden. Vi hoppas därför att vi med denna rapport med nedslag i det företagsekonomiska fältet kan abstrahera debatten om GenAI, och bidra till en akademi där vi förmår att ta oss an ny teknologi på ett reflexivt sätt. Där vi ser till att nyttja teknologins potential på ett sådant sätt att mänskliga värden, genom såväl utbildning som bildning, inte bara får plats, utan kan få en mer central plats i samhället.

Referenser

- Aad, S. & Hardey, M. (2025). Generative AI: hopes, controversies and the future of faculty roles in education. *Quality Assurance in Education*, 33(2), 267–282.
- Ahlbäck Öberg, S., Bennich-Björkman, L., Hermansson, J., Jarstad, A., Karlsson, C., & Widmalm, S. (2016) (red.). *Det hotade universitetet*. Stockholm: Dialogos.
- Alvesson, M. (2009). At-home ethnography: Struggling with closeness and closure. In Ybema, S., Wels, H., & Yanow, D. (Eds). *Organizational ethnography: Studying the complexities of everyday life*, 46(2), 156-174. Sage Publications.
- Alvesson, M., Gabriel, Y., & Paulsen, R. (2017). *Return to meaning: A social science with something to say*. Oxford University Press.
- Barros, A., Prasad, A. & Śliwa, M. (2023). Generative artificial intelligence and academia: Implication for research, teaching and service. *Management Learning*, 54(5), 597–604.
- Batista, J., Mesquita, A. & Carnaz, G. (2024). Generative AI and higher education: Trends, challenges, and future directions from a systematic literature review. *Information*, 15(11), 676.
- Beckert, J. (2021). The firm as an engine of imagination: Organizational prospection and the making of economic futures. *Organization Theory*, 2(3), 263–292.
- Benner, M. & Sörlin, S. (2015). ”Samverkansuppgiften i ett historiskt och institutionellt perspektiv”, VINNOVA Analys VA 2015:02. Stockholm: VINNOVA.
- Berente, N., Gu, B., Recker, J., & Santhanam, R. (2021). Managing artificial intelligence. *MIS quarterly*, 45(3), 1433-1450.
- Brechensbauer, A., Grafström, M., Jonsson, A., & Klintman, M. (2019). *Kampen om kunskap: Akademi och praktik*. Santérus förlag.
- Brunsson, N., red (1981) *Företagsekonomi – sanning eller moral? OM det normativa i företagsekonomisk utveckling*. Lund: Studentlitteratur
- Chan, J., & Li, Y. (2025, January). Enhancing Higher Education with Generative AI: A Multimodal Approach for Personalised Learning. In *International Conference on Advances in Education and Information Technology* (pp. 50-57). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Cunliffe, A. L. (2002). Reflexive dialogical practice in management learning. *Management learning*, 33(1), 35-61.
- DN (2023) Kulturdebatt: ”Chattrobotarna är inte kunskapens fiende”, 2023-01-17
- DN (2025a) Debatt: ”Släpp AI-fusket fritt – och skrota examinationerna”, 2025-08-12.
- DN (2025b) Debatt. Replik: ”Examinationer behövs – även för lärarnas skull”, 2025-08-14
- DN (2025c) Forskare: ”Den största vetenskapliga krisen någonsin”, 2025-11-04
- DN (2025d) Kultur: ”AI användandet i Sverige ökar kraftigt. 2025-10-20
- Dylan, H., & Grossfeld, E. (2025). Revisionist future: Russia's assault on large language models, the distortion of collective memory, and the politics of eternity. *Dialogues on Digital Society*.
- Einola, K. & Werr, A. (2020) HRM i akademien. Byråkratiskt nonsens eller vägen till en bättre arbetsplats? I Alvesson, M. & Sveningsson, S. (red) *Ledning och sned-styrning i högskolan*, s. 157-185.

- Ekberg, T & Söderbergh Widding, A (2025) En kodex för universitet och högskolor. Grundläggande principer och kärnvärden. SUHF, September 2025. ISBN: 978-91-989286-0-0.
- Engwall, L., (2009) *Mercury meets Minerva, business studies and higher education, the Swedish case*, The Economic Research Institute, Stockholm School of Economics.
- Engwall, L. (2016) *Universitetet under uppsikt*. Stockholm: Dialogos Förlag.
- Engwall, L. (2020). *Fenomenet företagsekonomi*. Lund: Studentlitteratur.
- Engwall, L. (2022). *Tillbakablickar: En ekonomiprofessors erinringar*. Ekerlids förlag.
- Esposito, E. (2022). *Artificial communication: How algorithms produce social intelligence*. MIT Press.
- Erhardt, C., Kullenberg, H., Grigoriadis, A., Kumar, A., Christidis, N. & Christidis, M. (2025). From policy to practice: the regulation and implementation of generative AI in Swedish higher education institutes. *International Journal for Educational Integrity*, 21(1), 21.
- Forsler, I., & Guyard, C. (2025). Den opålitliga läraren: Generativ AI och studenters mediepraktiker i högre utbildning. *Högre utbildning*, 15(2), 31-45.
- Gering, Z., Feher, K., Harmat, V. & Tamassy, R. (2025). Strategic organisational responses to generative AI-driven digital transformation in leading higher education institutions. *International Journal of Organizational Analysis*, 33(12), 132–152.
- Ghoshal, S. (2005). Bad management theories are destroying good management practices. *Academy of Management learning & education*, 4(1), 75-91.
- Grafström, M., Jonsson, A., & Klintman, M. (2020). Från folkbildning till kunskapsproduktion. I *Ledning och (sned-) styrning i högskolan* (pp. 219-242). Studentlitteratur AB.
- Hagberg, J., Jonsson, A., & Egels-Zandén, N. (2017) Retail digitalization: Implications for physical stores. *Journal of Retailing and Consumer services*, 39, 264-269.
- Hao, K. (2025). *Empire of AI: Inside the reckless race for total domination*. Random House.
- Hoernig, S., Ilharco, A., Pereira, P. T. & Pereira, R. (2024). Generative AI and Higher education: Challenges and opportunities. *Institute of Public Policy*.
- Holmström, J., & Carroll, N. (2024). How organizations can innovate with generative AI. *Business Horizons*.
- Häggström, O. (2023). *Tänkande maskiner: Den artificiella intelligensens genombrott*. Fri tanke. 2 uppl.
- Internetstiftelsen (2025). "Svåra e-tjänster, inblick i svenskarnas AI-promptar och en riktig Google-utmanare", 2025-09-29.
- Jernberg, S. & Sarlov, E. (2020) Från ABCD till textilt management: Tradition och förnyelse i svenska företagsekonomiska utbildningar. Rapport från FEKIS.
- Jonsson, A., Grafström, M., & Klintman, M. (2021) *Kunskapssamverkan: Mellan elfenbenstorn och marknadstorg*. Makadam förlag
- Klintman, M., Jonsson, A., Grafström, M., & Torgilsson, P. (2022) Academia and society in collaborative knowledge production towards urban sustainability: several schemes—three common crossroads. *Environment, Development and Sustainability*, 1-20
- Kronblad, C. (2020) How digitalization changes our understanding of professional service firms. *Academy of Management Discoveries*, 6(3): 436-454.

- Kronblad, C., Jonsson, A. & Pemer, F. (2024). Generative AI Beyond the Hype—New Technologies in the Face of Organizing and Organizations. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 60(4), 623–630.
- Kungliga Biblioteket (2025) ”KB-labb – AI och digital forskning”
<https://www.kb.se/forskning-pa-kb/kb-labb---ai-och-digital-forskning.html>, Besökt 2025-11-09.
- Lebovitz, S., Levina, N., & Lifshitz-Assaf, H. (2021). Is AI ground truth really true? The dangers of training and evaluating AI tools based on experts’ know-what. *MIS quarterly*, 45(3), 1501-1526.
- Lindell, TL. & Modén, U. (2025). Conflicting motives: challenges of generative AI in education. *Learning, Media and Technology*.
- Orwell G., (1949) 1984. Secker & Warburg.
- Parker, M. (2023). Against management: Auto-critique. *Organization*, 30(2), 407-415.
- Parker, M. and Jary, D. (1995). ‘The McUniversity: Organization, management and academic subjectivity’. *Organization*, 2, 319– 38.
- Pemer, F. (2021) Enacting Professional Service Work in Times of Digitalization and Potential Disruption. *Journal of Service Research*.
- Pinar Saygin, A., Cicekli, I., & Akman, V. (2000). Turing test: 50 years later. *Minds and machines*, 10(4), 463-518.
- Pinheiro, R., Geschwind, L., & Aarrevaara, T. (2014) Nested tensions and interwoven dilemmas in higher education: The view from the Nordic countries. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 7(2), 233-250.
- Pfeffer, J. (2005). Why do bad management theories persist? A comment on Ghoshal. *Academy of Management Learning & Education*, 4(1), 96-100.
- Sabel, B. & Larhammar D. (2025) Reformation of science publishing: the Stockholm Declaration. *Royal Society Open Science*. 12: 251805.
- Sadallah, M., Bin-Nashwan, S. A., & Benlahcene, A. (2025). ChatGPT: a transformative role in academia—insights into academic staff performance since adoption. *Journal of Information, Communication and Ethics in Society*, 23(1), 32-53.
- Schwab, K. (2017) The fourth industrial revolution. Currency.
- Simon, H. A. (1967). The business school a problem in organizational design. *Journal of Management Studies* (Wiley-Blackwell), 4(1).
- Slaughter, S., Slaughter, S. A., & Rhoades, G. (2004) Academic capitalism and the new economy: Markets, state, and higher education. Jhu press.
- Slottved E. & Tamm D., (2009) The university of Copenhagen a Danish center of learning since 1479. University of Copenhagen.’
- Stockholms universitet (2025) ”Nu kommer första AI-föreläsaren”, 2025-11-04.
- Stokel-Walker C. (2022) AI bot ChatGPT writes smart essays - should academics worry? *Nature*, 2022 December.
- Strannegård, L. (2021) Kunskap som känns, en lovsång till att lära sig något nytt, Mondial.
- SVT (2024) ”Experterna: Så snabbt kan en AI-trollfabrik byggas”, 2024-10-31.
- SVT (2025) AI-boomen slukar energi – här utvecklar Luleåforskare metoder för nedkylning 2025-08-18.

- The Guardian (2025) "Scientists reportedly hiding AI text prompts in academic papers to receive positive peer reviews", 2025-07-14.
- Tienari, J. (2025). Learning about artificial intelligence? Cluelessness, courage, and magic in facing a moving target. *Management Learning*, 13505076251361431.
- Universitetsläraren (2022) Krönika: "Hjälp! Min student är en AI".
- Wedlin, L. & Pallas, J. (2017a)(red.). Det ostyrda universitetet? Perspektiv på styrning, autonomi och reform av svenska lärosäten. Stockholm: Makadam Förlag.
- Wedlin, L. & Pallas, J. (2017b) "Det trötta universitet?". I: L. Wedlin & J. Pallas (red.), *Det ostyrda universitetet? Perspektiv på styrning, autonomi och reform av svenska lärosäten* (s. 299-326). Stockholm: Makadam Förlag.
- Widmalm, S. (2016). "Kun(d)samhället". I: S. Ahlbäck Öberg, L. Bennisch-Björkman, J. Hermansson, A. Jarstad, C. Karlsson & S. Widmalm (red.), *Det hotade universitet* (s. 29-44). Stockholm: Dialogos.
- Östling J., (2024) Kunskapens stora hus – huvudlinjer i universitetets historia, Makadam.